

Renskogsavtal och lägesbeskrivning i frågor om skogsbruk-rennäring

Lars Berggren, Cecilia Persson, Sten Edlund med flera

© Skogsstyrelsen, september 2015

Författare

Lars Berggren, Cecilia Persson, Sten Edlund med flera

Fotograf

Leif Jougda

Projektägare

Johan Wester

Styrgrupp

Johan Wester

Magnus Viklund

Patrik André (Ulrika Wahlström)

Leif Jougda

Alf Pedersen

Stefan Forsmark, Sametinget

Extern referensgrupp

Fredrik Juuso, SSR

Stefan Forsmark, Sametinget

Eva-Lisa Lindvall, Sveaskog

Mats-Åke Lantz, Skogsindustrierna

Johanna Fintling, LRF Skogsägarna

Upplaga

Finns endast som pdf-fil för egen utskrift

Best nr

1598

Skogsstyrelsens böcker och broschyrer
551 83 Jönköping

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Inledning	8
Renskogsavtal	9
Uppdraget	9
Bakgrund	9
Genomförande av uppdraget	9
Skogsbrukets hänsyn till rennäringens intresse	10
Skogsvårdslagens hänsynsregler	10
Utvecklad hänsyn till rennäringen utöver skogsvårdslagens krav	11
Renskogsavtal – ett möjligt komplement	12
Grundläggande utgångspunkter	12
Situationer där renskogsavtal inte bör tillämpas	18
Några konkreta exempel på situationer för renskogsavtal	19
Frågan om resurser till renskogsavtal	22
Kommentarer och räkneexempel	22
Förteckning över regelverk som kan behöva förändras	23
Inkomna synpunkter på utskickat arbetsunderlag och förslag	24
Sammanfattande bedömning av förutsättningar för renskogsavtal i nuläget	25
Uppföljning av hänsyn till rennäringen	27
Resultat av försöksverksamheten	27
Möjlig hänsyn före avverkning	28
Hänsynen efter avverkning	28
Hänsynen efter återväxtåtgärderna	28
Variabler som införs i hänsynsuppföljningen	29
Kvar att göra efter försöksverksamhetens slut	29
Initiativ för samverkan och kompetensutvecklingsinsatser	30
Kompetensutvecklingsprojektet	30
Dialog och samverkan mellan rennäringen och privatskogsbruket	31
Initiativ för målbilder för hänsyn till rennäringen	32
Bakgrund	32
Exempel på tänkbara områden för målbilder	32
Exempel på preleiminär målbild för markberedning	33
Syfte	33
Definition	33
Kännetecken för områden som bör markberedas skonsamt	33
Renbruksplaner	34
Slutsatser om behov av fortsatt arbete inom skogsbruk-rennäring	36
Dialog och samverkan	36
Geografiska data	36

Målbilder och uppföljning	36
Utveckla samrådsprocessen	37
Renskogsavtal	37
Kompetensutveckling	37
Litteratur/källförteckning	38

Förord

Skogsbruk och renskötsel är båda näringar som nyttjar skogen i norra Sverige, och det finns ett fortsatt behov av att utveckla samverkan mellan näringarna. Ökad kunskap om varandras näringar och förståelse för hur de påverkar varandra är viktiga delar i det arbetet.

I detta Meddelande redovisar Skogsstyrelsen uppdraget från regeringen att analysera behovet och förutsättningarna att arbeta med så kallade renskogsavtal. Skogsstyrelsen ger även en lägesbeskrivning av det fortsatta arbetet i linje med andra regeringsuppdrag inom området.

Uppdraget har genomförts i samverkan med en referensgrupp med representanter för skogsbruket, rennäringen och Sametinget. Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennäring har haft en viktig roll i arbetet.

Samverkan har skett i en positiv och konstruktiv anda, och det finns goda förutsättningar att stärka och utveckla den ytterligare mellan näringarna.

Monika Stridsman
Generaldirektör Skogsstyrelsen

Sammanfattning

Regeringsuppdraget om att analysera behovet och förutsättningarna för så kallade renskogsavtal gavs till Skogsstyrelsen i regleringsbrevet för 2013. En lägesrapport lämnades den 30 september 2014.

Vid genomförandet av uppdraget har Skogsstyrelsen arbetat fram underlag för synpunkter och förslag som skickats till en referensgrupp med företrädare för rennäringen och skogsbruket. Lägesinformation har lämnats vid möten i Centrala samrådsgruppen skogsbruk-rennäring.

Renskogsavtal kan vara ett sätt att lösa situationer där behovet av anpassning av skogliga åtgärder är mer kostnadskrävande än den hänsyn samhället kan förvänta sig att en skogsägare ska bära. Det är viktigt att se avtalen som ett kompletterande instrument. Avtalen kan tillsammans med andra insatser såsom samråd, kunskapsuppbyggnad, gemensamma målbilder för hänsyn, utvecklad geografisk information samt olika former av dialog och samverkan stimulera positiva relationer och en god samexistens.

Skogsstyrelsen bedömer, trots de invändningar som lyfts fram i dialogen, att det finns förutsättningar för att föreslå en treårig försöksverksamhet med renskogsavtal. Syftet med försöksverksamheten är att i praktiska fall pröva hur avtal kan utformas, vilka typer av objekt och situationer som blir aktuella, vilka juridiska och avtalstekniska frågor som kan identifieras samt vilket intresse som finns för att teckna avtal. Försöksverksamheten ska också omfatta en utvärdering av bland annat vunna erfarenheter, bedömda effekter och bedömd nytta av verksamheten liksom en ny bedömning av behov och förutsättningar för att etablera renskogsavtal som en mer varaktig företeelse. Genom försöksverksamheten kan det också bedömas om fortsatt verksamhet kan komma att påverka de civilrättsliga frågorna.

En lägesbeskrivning ges även i linje med de tidigare redovisade regeringsuppdragen.

Försöksverksamheten för uppföljning av hänsyn till rennäringen har genomförts som ett tillägg till Skogsstyrelsens ordinarie uppföljningar av miljöhänsyn vid avverkning och återväxtuppföljning. Objekten har inventerats före och efter avverkning, samt efter att återväxtåtgärderna är utförda. De utförda åtgärderna har jämförts mot samråden.

Resultatet efter försöksinventeringen har lett till att följande variabler förs in i hänsynuppföljningen; markpåverkan efter markberedning, marklavens täckningsgrad samt hänslavsbärande trädsamlingar.

Ett kompetensutvecklingsprojekt startade 2013 och avslutades 2014. Projektet har varit ett samverkansprojekt där de fem FSC®-certifierade skogsbrukarna (Sveaskog, SCA, Holmen, Statens fastighetsverk, Bergvik), Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och Skogsstyrelsen varit delaktiga. Målgruppen var de personer som samråder med varandra från skogsbruket och rennäringen.

Två viktiga erfarenheter av kompetensutvecklingsprojektet kan lyftas fram. Arbets sättet är bra för förbättrad dialog och samverkan mellan näringarna. Dessutom är det viktigt att ha två projektledare, en från respektive näring.

SSR, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och skogsägareföreningarna fortsätter också arbetet med en fördjupad dialog och samverkan. För en fortsatt förbättrad dialog mellan näringarna, är det viktigt att det finns möjligheter att söka projektmedel som gör det möjligt att arbeta med gemensamma projekt.

Inom ramen för arbetet inom Centrala samrådsgruppen skogsbruk-rennäring (CSG) har förslag lyfts om att ta fram målbilder för hänsyn inom skogsbruk-rennäring. Avsikten är tillsätta en partsgemensam arbetsgrupp och att påbörja arbetet under hösten 2015. Första förslag till målbilder redovisas våren 2016.

Renbruksplaner visar hur viktig marken är för samebyarna, kartläggningen omfattar nu 50 samebyar. De är ett underlag inte minst för kommunikation, samråd och beslutsfattande men används även vid operativ renskötsel.

Inledning

Skogsstyrelsen fick under 2010 två regeringsuppdrag inom området skogsbruk-rennäring. Det ena uppdraget handlade om att utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen. Det andra uppdraget handlade om att aktivt främja och stödja engagemang och initiativ på lokal och nationell nivå för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. De båda uppdragen har redovisats i Meddelande ”Uppföljning hänsyn till rennäringen” 2011:5 och Meddelande ”Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring” 2013:11.

Lägesrapporter har även lämnats till regeringen om det fortsatta arbetet i september 2013 och 2014.

I regleringsbrevet för 2013 fick Skogsstyrelsen i uppdrag att analysera behovet av och förutsättningar för att arbeta med så kallade renskogsavtal. Arbetet redovisas i detta Meddelande och samtidigt ges en lägesbeskrivning av hur arbetet fortlöper inom de andra delarna av de redovisade uppdragen. Förutom utredningen om renskogsavtalen ingår följande delar i redovisningen:

- Uppföljning av hänsyn till rennäringen
- Initiativ för samverkan och kompetensutvecklingsinsatser
- Initiativ om målbilder för hänsyn skogsbruk-rennäring
- Renbruksplaner

Dessa delar bildar sammantaget en helhet som skapar förutsättningar och synergieffekter för en positiv utveckling i fråga om dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring.

En avgränsning i redovisningen är att den inte behandlar det pågående arbetet med skogsbruk-rennäringensfrågor inom certifiering, annat än i de delar där det finns direkta kopplingar till utredningen. Exempel på det senare är vilka typer av samråd som genomförs, de med stöd av SvL respektive de genom certifieringen.

De insatser som görs av olika aktörer har bidragit till att samverkan mellan näringarna har utvecklats. Samråden genomförs ofta med ett gott samtalsklimat, även om det förekommer undantag. Utvecklingen är positiv men rennäringen ser fortfarande stora problem med förändringen av skogslandskapet och med bortfall av betesmöjligheter som skogsbruket medför. Exempel på åtgärder som återkommande försvårar renskötseln är avverkning av hänglavsbarande skog, markberedning, plantering med contortatall samt gödsling.

Renskogsavtal

Uppdraget

Regeringsuppdraget om att analysera behovet och förutsättningarna att arbeta med så kallade renskogsavtal gavs till Skogsstyrelsen i regleringsbrevet för 2013. En lägesrapport skulle lämnas den 30 september 2014.

Efter en första dialog under vintern 2014 med företrädare för rennäring och skogsbruk bedömde Skogsstyrelsen att det fanns förutsättningar för ett fortsatt arbete. Det var uppenbart att ytterligare förankring inom näringarna är mycket viktigt och att det behövdes mer tid för det. I maj 2014 ansökte myndigheten därför om att få förlängd tid för att kunna arbeta igenom uppdraget ytterligare. Regeringen beslutade i juni 2014 att medge förlängd tid till den 30 september 2015.

Bakgrund

Renskogsavtal har lyfts fram som ett möjligt komplement till samrådslösningar, lagregler med mera av två statliga utredningar. Först av Rennäringspolitiska kommittén (Jo 1998:03), därefter av Gränsskogsutredningen (Jo 2008:4). Den senare konstaterade trots de invändningar som fanns och det begränsade intresse man uppfattat att renskötselavtal som komplement till andra regler ger möjligheter som nuvarande bestämmelser inte tillgodoser. Man förordade att Skogsstyrelsen under en försöksperiod på tre år skulle pröva instrumentet renskogsavtal och utifrån erfarenheterna föreslå fortsatt inriktning och omfattning. Skogsstyrelsens nuvarande uppdrag kan ses som en följd av detta förslag.

Skogsstyrelsen har tolkat uppdraget som en följd av de båda tidigare utredningarna. En väsentlig utgångspunkt har då varit att uppdraget omfattar en analys av behov och förutsättningar för staten att teckna så kallade renskogsavtal med markägare för vissa områden som är särskilt väsentliga för renskötseln.

Genomförande av uppdraget

Vid genomförandet av uppdraget har Skogsstyrelsen arbetat fram underlag för att få in synpunkter och förslag. Underlagen har skickats till referensgruppen där företrädare för rennäringen och skogsbruket ingått. Utöver det har Skogsstyrelsen haft informella överläggningar med parterna. Lägesinformation har lämnats vid möten i Centrala samrådsgruppen skogsbruk-rennäring.

En beskrivning av exempel på olika situationer som skulle kunna tänkas vara lämpade för avtalslösning skickades ut för synpunkter 2014. De synpunkter som lämnades på det materialet lyfte visserligen fram olika problemställningar och svårigheter med renskogsavtal som instrument för hänsyn till rennäringen, men slutsatsen var ändå att arbetet borde fortsätta.

Under vintern 2015 skickades ett mer komplett underlag ut för synpunkter och förslag. Det innehöll en hel del andra och utvecklade förutsättningar och tankar som ofta har sin

grund i resonemang som förts fram av rennäringspolitiska kommittén 2001 och framförallt av gränsskogsutredningen 2009.

På det underlag som då skickades ut lämnade SSR, LRF Skogsägarna och Västerbottens Allmäningsförbund skriftliga synpunkter. Sametinget, Skogsindustrierna och Sveaskog lämnade inte några sådana vid det tillfället. Underhand meddelade Skogsindustrierna och Sveaskog, att de certifierade företagen inom ramen för Forest Stewardship Council (FSC) är inne i förhandlingar om en ny standard. Där handlar det bland annat om frågor som berör frivilliga åtaganden, i viss mån med liknande innebörd som beskrivs i underlaget om renskogsavtal.

En lägesanalys skickades ut under sommaren 2015 efter de skriftliga synpunkter och den muntliga information som referensgruppen lämnat. Den skickades även till referensgruppen och internt inom Skogsstyrelsen till enheterna för tillsyn resp. områdesskydd och ekonomiska ersättningar. De allra flesta har lämnat skriftliga synpunkter eller muntliga kommentarer. Läget redovisades också för Centrala Samverkansgruppen Skogsbruk-Rennäring i augusti där några synpunkter också lämnades.

Efter det har referensgruppen i början av september fått ytterligare möjlighet att ge synpunkter och på ett utvecklat underlag där viss hänsyn tagits till de synpunkter som dithills kommit in.

Skogsbrukets hänsyn till rennäringens intressen

Skogsvårdslagens hänsynsregler

31 § skogsvårdslagen anger den hänsyn som kan krävas vid skötsel av skog och omfattar:

- anpassning i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädsamlingar och skogsbilvägars sträckning.
- att skogsbruket strävar efter att tillgodose berörd samebys behov av årlig tillgång till sammanhängande betesområden och nödvändig vegetation inom områden som används för samling, flyttning och rastning.

Skogsstyrelsens allmänna råd ger viss vägledning i att konkretisera lagtexten. De sorteras i underrubrikerna Allmänt – Samråd – Föryngringsavverkning – Beståndsanläggning – Skogsbilvägar.

31 § gäller inom renskötselområdet enligt 3 § rennäringslagen (1971:437). Renskötselområdets geografiska omfattning är inte klarlagd och det finns flera översiktliga utbredningskartor som redovisar olika rådande uppfattningar. Omfattningen av den hänsyn som kan krävas begränsas av uttrycket ”vad som uppenbart påkallas av rennäringen” i propositionen (prop. 1990/91:3 s. 53). Här konkretiseras detta också genom uttalandet att hänsynskraven måste begränsas så att de kan förenas med ett rationellt skogsbruk.

18b § skogsvårdslagen ger Skogsstyrelsen mandat att ställa villkor om hänsyn till rennäringen i beslut om tillstånd till avverkning i fjällnära skog. Lagen anger hyggens

storlek och förläggning samt tillåten avverkningsform som exempel på hänsyn som kan regleras. Skogsstyrelsens allmänna råd berör endast användning av ingripande markberedningsmetoder.

Villkoren får inte avse annat och inte vara mer ingripande än vad som uppenbart behövs med hänsyn till renskötselfrågan.

20 § skogsvårdslagen ställer krav på skogsägare att erbjuda tillfälle till samråd med berörd sameby innan man genomför avverkning inom renskötselfrågan.

För skogsägare med brukningsenhet mindre än 500 hektar produktiv skogsmark gäller kravet för hyggen som är 20 hektar eller större, i fjällnära skog 10 hektar eller större. Kravet gäller också mindre avverkning om den berör särskilt viktig hänglavbärande skog, rastbete, arbetshage, flyttled eller om hygget ansluter till kalmark eller plantskog som tillsammans med hygget utgör 20 hektar eller mer, i fjällnära skog 10 hektar eller mer. Skyldigheten gäller bara för annan avverkning än röjning och gallring, det vill säga förnyrningsavverkning och avverkning för att bygga skogsbilväg. Erbjudande om samråd ska omfatta avverkningen med efterföljande skogsvårdsåtgärder.

I allmänna råd till 30 § skogsvårdslagen anger Skogsstyrelsen att gödsling inte bör ske på lavmarker (ståndorter där lavarna upptar mer än 25 procent av bottensiktet).

Utvecklad hänsyn till rennäringen utöver skogsvårdslagens krav

Samråden omfattar ofta de åtgärder som både den som ska avverka och berörd sameby anser vara angelägna att samråda om. De har därmed en bredare användning än den som anges i 20 § SvL. I praktiken innebär det att skogsbruksåtgärder som till exempel markberedning, användning av contortatall och gödsling oftast ingår bland de åtgärder man samråder om. I regel förs frågan om beståndsvårdande röjning upp till diskussion vid mötena, men ingår inte i det formella samrådsförfarandet. Markberedning och trädslagsval vid skogsodling ingår bland de åtgärder som man är skyldig att samråda om med stöd av 20 § SvL. Gödsling är en åtgärd som FSC-anslutet skogsbruk samråder om trots att det inte kan krävas med stöd av 20 §. Samebyarna är exempelvis angelägna om att begränsa gödsling även på marker med 10–25 procent lavtäckningsgrad. Även andra skogsägare med skyldighet att samråda enligt 20 § kan välja att frivilligt samråda om andra åtgärder i sitt skogsbruk.

Längre fram i texten, under rubriken ”Några konkreta exempel på situationer för renskogsavtal” beskrivs ett antal situationer och åtgärder. De innebär hänsyn som bedöms vara angelägen för rennäringen. Anpassningen kan samtidigt vara av en omfattning som inte anses möjlig att utkräva inom ramen för gällande regelverk och så ingripande att pågående markanvändning kan anses avsevärt försvåras. Därmed inträder möjligheten att stimulera anpassningen med möjlighet till ekonomisk kompensation. En skogsägare kan naturligtvis välja att frivilligt göra en anpassning medan en annan inte har förutsättningar eller kan tänka sig göra det utan någon kompensation. I det senare fallet kan det finnas möjlighet att genom en viss ekonomisk eller annan stimulans, till exempel genom att träffa avtal, åstadkomma den hänsyn som ger ett angeläget mervärde

för berörd sameby under avtalstiden. Det kan vara så att en skogsägare ser ett särskilt värde i en avtalslösning och vill ingå ett avtal utan krav på ekonomisk ersättning.

Man kan också tänka sig att en skogsägare av olika skäl väljer att inte genomföra vissa skogsbruksåtgärder. Om åtgärden genomförs skulle de vara till fördel för renskötelsen. Røjning av ungskog är ett exempel på det. Något stöd i skogsvårdslagen för att kräva røjning av ungskog för skogsproduktionen finns inte numera, inte heller av hänsyn till rennäringen. Samtidigt utgör røjning av ungskogar en angelägen hänsyn till rennäringen. Att stimulera till exempel ungskogsrøjning genom renskogsavtal bör i regel inte vara aktuellt eftersom røjning till normala stamantal vid lämplig tidpunkt kan anses främja skogens utveckling och framtida ekonomiskt utfall av skogsbruket. Att däremot röja eller gallra skogen extra hårt genom att lämna särskilt få stammar kvar efter åtgärden, till exempel för att öka framkomligheten för renar och renskötare i anslutning till flyttleder, innebär i regel en något försämrad framtida skogsproduktion. I sådana situationer skulle renskogsavtal möjligen kunna komma i fråga.

Inom skogsbruket finns möjligheter att utveckla metoder för en anpassning som ger en bättre hänsyn till rennäringens förutsättningar, men det förutsätter generellt en annan och högre ambitionsnivå än vad som kan utkrävas med stöd av nuvarande lagregler. För att verkligen skapa mervärden för renskötelsen som kan ha varaktig betydelse och som nämns som utgångspunkt i den fortsatta skrivningen om avtalen, fordras sannolikt ett stort mått av frivillighet totalt sett inom skogsbruket.

Renskogsavtal - ett möjligt komplement

Renskogsavtal kan vara ett sätt att lösa situationer där behovet av anpassning av skogens skötsel är mer långtgående än den hänsyn samhället kan förvänta sig att en skogsägare ska bära. Det är viktigt att se avtalen som en kompletterande pusselbit som tillsammans med andra insatser såsom samråd, kunskapsuppbyggnad, gemensamma målbilder för hänsyn, utvecklad geografisk information samt olika former av dialog och samverkan kan stimulera positiva relationer och en god samexistens.

Grundläggande utgångspunkter

Härunder beskrivs ett antal utgångspunkter för renskogsavtal som Skogsstyrelsen redovisat som arbetshypotes i dialogen med den referensgrupp som tidigare getts möjlighet att komma in med synpunkter.

Formell grund

Skogsstyrelsen anser i likhet med tidigare utredningar att den formella grunden för renskogsavtal kan utgå från stora delar av regelverket om naturvårdsavtal.

Naturvårdsavtal är formellt en form av nyttjanderätt som staten genom Skogsstyrelsen har kunnat träffa med en markägare sedan 1993. Sedan 1999 finns detta reglerat i 7 kap. 3 § andra stycket i jordabalken vilket var en förutsättning för att avtalen också skulle gälla en ny fastighetsägare. Naturvårdsavtal är skriftliga avtal mellan staten eller en kommun och skogsmarkens ägare där denne förbinder sig att tillåta vissa inskränkningar till förmån för naturvården. Numera kan naturvårdsavtal också användas för att

trygga förutsättningar för rekreation och friluftsliv. Dessutom kan man i vissa fall träffa så kallade Fastighetsavtal som formellt är en typ av naturvårdsavtal som gäller för en hel fastighet. Ytterligare andra varianter inom den formella ramen naturvårdsavtal är så kallade Ekoparksavtal och Vitryggsavtal. De båda senare tar sikte på avtal för större områden och då med ett uttalat landskapsperspektiv.

Ett naturvårdsavtal innebär principiellt att fastighetsägaren avstår från viss användning av ett område, till exempel avverkning, och/eller tolererar att naturvårdande åtgärder vidtas inom området. Man bör observera att ett naturvårdsavtal måste skiljas från avtal om skötselåtgärder (skötselavtal). Ett skötselavtal innebär att fastighetsägaren eller annan åtar sig att utföra åtgärd eller prestation. Om åtgärderna ska utföras mot ersättning, tecknas ett särskilt skötselavtal, helt fristående från det eventuella naturvårdsavtal där åtgärderna utförs.

Renskogsavtal skiljer sig principiellt på en punkt från naturvårdsavtal. De senare berör endast relationen mellan två avtalslutande parter medan relationen i renskogsavtalen dessutom omfattar berörd sameby som en slags part eller intressent som inte är avtalslutande.

Några av de situationer som beskrivs som möjliga för renskogsavtal innebär att det kan eller bör utföras åtgärder och att de bör utföras på ett sätt som innebär utökad hänsyn till rennäringen. I en jämförelse mellan naturvårdsavtal och renskogsavtal bör man beakta vad som sägs om skötselavtal i föregående stycke.

För att ge renskogsavtal motsvarande stadga och möjlighet till inskrivning och giltighet mot ny ägare krävs att även den avtalsformen ges stöd i lag.

Skogsvårdslagen

3 § SvL medger att produktiv skogsmark får användas för annat ändamål än virkesproduktion. I sådana fall inträder ett generellt undantag från krav på återväxtåtgärder i 5, 6 §§ liksom från reglerna om avverkningsformer och lägsta slutålder i 10 § SvL. Skogsstyrelsen anger naturvårdsavtal som exempel på ett sådant ändamål i allmänna råd till 3 § SvL. Marken betraktas även i fortsättningen som produktiv skogsmark, men under avtalstiden används den för annat ändamål än virkesproduktion.

När det gäller produktiv skogsmark som kan bli föremål för renskogsavtal är situationen för närvarande en annan. Det är inte lika tydligt och vedertaget, som för naturvårdsändamål, att mark där särskilt omfattande hänsyn till rennäringen tas inom ramen för ett renskogsavtal kan anses användas för annat ändamål än virkesproduktion.

Skogsstyrelsen menar att det för närvarande inte är aktuellt att föreslå att även renskogsavtal bör vara ytterligare ett exempel på ändamål som på motsvarande sätt kan anges i allmänna råd till 3 § SvL.

Skogsstyrelsen har utgått från att virkesproduktion i allt väsentligt bör kunna bedrivas parallellt med renskötsel, även med en relativt omfattande hänsyn till rennäringen.

Ambitiösa åtgärder till förmån för renskötseln, till exempel inom ramen för renskogsavtal, innebär ofta en nedtonad ambitionsnivå i virkesproduktionen. Något generellt undantag från kraven på återväxtåtgärder i 5 och 6 §§ SvL bedöms inte vara ändamålsenligt eller nödvändigt i de situationer som kan anses relevanta för renskogsavtal. Däremot kan möjlighet till undantag i 6 § vara relevant i vissa situationer. Skogsstyrelsen har formell möjlighet att medge undantag i särskilda fall, men några föreskrifter eller allmänna råd som berör rennäringen finns inte för närvarande.

Möjligheten till undantag från 10 § första stycket om avverkningsformer är ett relevant och angeläget önskemål, och sannolikt nödvändigt för situationer där renskogsavtal kan aktualiseras. I nuläget finns inte formella möjligheter att medge undantag av hänsyn till rennäringen i 10 §.

Exempel på en situation som avses ovan kan gälla produktiv skogsmark där produktionsförmågan är förhållandevis svag men där särskild hänsyn till rennäringen kan anses påkallad. Frågan utvecklas också längre fram på sid 19 ff.

Syfte med renskogsavtal

Skogsstyrelsen bedömer fortsatt att en lämplig utgångspunkt och förutsättning för att träffa överenskommelse om renskogsavtal primärt bör vara att avtalet åstadkommer mervärden för rennäringen. Med det menas värden för rennäringen utöver de krav på hänsyn som kan nås med andra verktyg, som till exempel hänsyn enligt 31 § SvL.

Renskogsavtal kan vara ett sätt att lösa situationer där behovet av anpassning av skogens skötsel är mer långtgående än den hänsyn samhället kan förvänta sig att en skogsägare ska bära. Det finns också förhoppningar om att avtalen skulle kunna medverka till en positiv syn på samverkan mellan de båda areella näringarna.

Avtalsparter

Regeringens uppdrag och de ramar för uppdraget som Skogsstyrelsen arbetet utifrån anges kortfattat under rubriken Bakgrund (*sid 9*). Med den utgångspunkten bedömer Skogsstyrelsen att renskogsavtal bör avgränsas till en situation där skogsmarkens ägare är beredd att genomföra eller avstå åtgärder, som syftar till en bättre hänsyn till rennäringen än de, som kan anses rimliga att göra inom befintligt regelverk och utan möjlighet till någon form av ekonomisk kompensation. Skogsstyrelsen föreslår därför att renskogsavtal träffas mellan två parter och att parterna är staten och skogsmarkens ägare.

När det gäller naturvårdsavtal gäller principen att staten inte tecknar avtal med sig själv, i det här fallet närmast Statens Fastighetsverk. Däremot är det formellt möjligt med Sveaskog, privata AB, kyrkan, allmänningar och de enskilda privata skogsägarna.

I Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets gemensamma riktlinjer från 2013 sägs att naturvårdsavtal av resursskäl ska prioriteras mot de fastigheter som ägs av fysiska personer.

I nuläget ser vi svårigheter att uppnå faktiska resultat gällande kriteriet mervärden för rennärningen genom att begränsa avtalsmöjligheten enbart till enskilda fysiska personers innehav. I den mån det är möjligt försöker vi istället se möjlighet till att anlägga ett synsätt om mervärden ur ett landskapsperspektiv för avtalen.

Samebyns roll i avtalssammanhanget

Skogsstyrelsen anammar Gränsskogsutredningens synsätt att samebyn är en viktig aktör i avtalssituationen, med den skillnaden att med begreppet samebyn ska förstås samebyns styrelse i de fall som rör formella situationer.

I praktiken skulle tillkomsten av renskogsavtal kunna initieras av samebyn. På motsvarande sätt skulle samebyn kunna initiera att avtalen sägs upp, till exempel om de inte längre behövs.

Rennäringspolitiska kommittén förde fram synpunkten att avtal bara skulle träffas under förutsättning att berörd sameby gav sitt godkännande. Gränsskogsutredningen såg för sin del inget behov av en särskild regel som ger samebyarna möjlighet att hindra tillkomsten av ett avtal. Man förutsätter att samebyn i praktiken både ska kunna initiera avtal och eventuellt uppsägning av avtal om de inte längre behövs.

Skogsstyrelsen förutsätter att renskogsavtalen alltid innehåller en klausul som reglerar situationen där samebyn initierar uppsägning av avtalet.

Skogsstyrelsens roll

Gränsskogsutredningen ansåg att Skogsstyrelsen kunde vara mest lämpad att företräda staten eftersom avtalen avser brukande av skogsmark.

I princip skulle staten genom Skogsstyrelsen kunna komma att teckna avtal med en markägare utan att berörd samebys styrelse uttalat att avtalet innebär några mervärden för deras renskötsel. I praktiken bör ett sådant avtal inte kunna komma till stånd efter myndighetens prövning. Med de allmänna utgångspunkterna för avtal menar Skogsstyrelsen att ett avtal ska komma till stånd bara under förutsättning att det skapar sådant mervärde för rennärningen som inte kan uppnås i samförstånd på annat sätt. Här vilar ett tydligt ansvar på myndigheten.

Rennärningen som allmänt och enskilt intresse

När det gäller renskogsavtal ansåg Gränsskogsutredningen mycket tydligt att avtalen endast ska riktas mot att upprätthålla eller förbättra förutsättningar för rennärningen som allmänt intresse. När det gäller skogsvårdslagens bestämmelser så har statsmakterna tidigare och senast i propositionen Gränser i Skog (2009/2010:201) konstaterat att det allmänna och det enskilda intresset ofta sammanfaller och det är i praktiken svårt att avgöra vad som är att hänföra till det ena eller det andra. Man avsåg inte heller inleda någon sådan utredning.

Skogsstyrelsen har i princip anammat Gränsskogsutredningens synsätt, framförallt för principen att staten ska tillföra allmänna medel och att det av den anledningen bör

inriktas mot avtalssituationer som kan bedömas ha inverkan på det allmänna intresset av rennäringen. Ett sådant synsätt kan också ge en tydligare rågång mot avtalssituationer som bedöms vara övervägande en avvägning mellan två olika näringars intressen. De senare bör principiellt och i första hand finna en lösning i samråden och genom goda relationer. Annars riskerar avtalen att skapa eller utvidga rennäringens civila rättigheter till renskötsel. En sådan användning av statens resurser kan knappast vara någon viktig del av syftet.

Frivillighet

Det är nödvändigt att inse att avtal innebär frivillighet och att överenskommelser aldrig kommer att kunna träffas för alla områden som kan vara angelägna för rennäringen.

Andra grundläggande förutsättningar

Det måste finnas en tydlig rågång mot hänsyn som krävs enligt andra regler. Frågan om avtal i sammanhang som tydligt gäller det civila intresset finns i det tidigare särskilda stycket om den frågan.

Områden som kan vara aktuella

Skogsstyrelsen utgår från förutsättningen att uppdraget avser möjligheten att träffa avtalslösning för områden som är särskilt viktiga för renskötseln. Numera har i stort sett alla samebyar, eller kommer inom en snar framtid ha, en första generationens renbruksplan (RBP) som bland annat redovisar samebyarnas egna uppfattningar om olika betesland och deras betydelse för renskötseln. Redovisningen är en viktig del i rennäringens omvärldskontakter när det gäller olika typer av markanvändningsanspråk. Det är angeläget och naturligt att se det som ett viktigt underlag och utgångspunkt för bedömning även i fråga om renskogsavtal.

Skogsstyrelsen anser att renskogsavtal i första hand bör komma i fråga inom de kärnområden som beteslandsindelningen redovisar i samebyarnas renbrukplaner. Särskild prioritet bör ges om området dessutom klassats som nyckelområde. I den offentliga databasen iRenmark (Sametinget) kan man komplettera informationen, till exempel om sådana områden innehåller viktig funktion som uppsamlingsområde, trivselland eller kalvningsland.

Andra viktiga funktioner för rennäringen har flyttled, rastbete, anläggningar och svår passage. De redovisas också i den offentliga databasen iRenmark. Områden som ansluter till dessa bör också omfattas av möjlighet till avtal.

Värdefulla hänglavsskogar framgår i nuläget inte generellt i renbruksplanens beteslandsindelning och därmed inte i kärnområdena. Värdefulla hänglavsskogar bör naturligtvis också kunna prioriteras för renskogsavtal.

Åretruntmarker eller vinterbetesmarker

Skogsstyrelsen förordar att renskogsavtal ska vara möjliga att träffa på såväl vinterbetesmarkerna som inom åretruntmarkerna.

Gränsskogsutredningen kom fram till att renskogsavtal i första hand skulle komma i fråga på vinterbetesmarkerna. Motiv för det var framförallt att det redan finns ett bättre skydd för rennäringen i åretruntmarkerna.

Skogsstyrelsen har hittills formulerat vikten av att avtalen ska skapa mervärden för rennäringen och om möjligt hitta infallsvinklar som ser skogsbruk som en pågående markanvändning. Där hänsyn också tas till begrepp som ”årstidscykeln” och ”funktionella samband” för rennäringen, och som beaktar ett landskapsperspektiv. Med ett sådant synsätt är det tveksamt om det är ändamålsenligt att ensidigt prioritera vinterbetesmarkerna. Tvärtom kan möjligheten att skapa mervärden för rennäringen åtminstone inledningsvis vara väl så stora inom åretruntmarkerna.

När och hur frågan om renskogsavtal kan initieras och bedrivs

Skogsstyrelsen har erfarenheter från uppstarten av verksamheten med naturvårdsavtal 1993. I efterhand kan man se inledningen av den verksamheten som en försöksverksamhet. Medelstillgången var mycket begränsad och underlagen för att avgränsa lämpliga områden som kunde tänkas för naturvårdsavtal var begränsad jämfört med situationen idag. De dåtida rutinerna för att bilda avtal kan nu ses som förenklade, likaså rutinerna och nivåläggningen för ersättningar. Rutinerna har ändrats successivt och ersättningarna har höjts väsentligt.

I senare tid har Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen Skåne haft i uppdrag av regeringen att genomföra verksamhet med kompletterande metoder för skydd av natur (Kometprogrammet) i fem större geografiska områden. Uppdraget skulle bidra till att öka användningen av naturvårdsavtal och markägarnas intresse av att bidra till naturvården skulle tas tillvara. Erfarenheter därifrån skulle kunna beaktas i arbetet med att formulera strategier och rutiner för renskogsavtal.

Initiativen till renskogsavtal kan i de flesta fall förutses komma från skogsägaren, dennes ev.ombud eller från berörd sameby. I vissa fall kan de också komma från staten/Skogsstyrelsen efter att ha kontaktats från skogsägaren eller samebyn. Troligen berör det då en planerad avverkning eller något annat pågående ärende. Med fördel bör initiativen komma efter en dialog där samebyn upplever tydligt mervärde i en utökad hänsyn samtidigt som markägaren är beredd att tillmötesgå behoven genom ett avtal. Med den bakgrunden ser Skogsstyrelsen grovt sett två alternativ i ett långsiktigt arbete med att prioritera och ingå renskogssavtal.

- Prioritering efter intresseanmälan men utifrån samebyarnas beteslandsindelning (kärnområden och nyckelområden), viktiga hänslavsskogar och behov vid flyttleder, anläggningar med mera.

Principiellt kan staten ta initiativ till avtal utan intresseanmälan från skogsägare eller sameby. Det får förutses ske utifrån underlagen enligt ovan.

- Prioritering efter intresseanmälan utan sådant underlag, det vill säga mer eller mindre strikt utifrån efterfrågan.

Prioritering utifrån underlag och strategier kan ha en fördel i att det kan balansera specifika lokala intressen och/eller avväga eventuella meningsskiljaktigheter i ett samråd. Samtidigt bör man undvika att teckna och ersätta avtal för områden som i det korta perspektivet inte är i fråga för åtgärder som rennäringen påverkas negativt av.

På kort sikt är en sådan hantering möjlig även om alla utpekade områden inte framgår av indelningen i betesland i RBP. På lite längre sikt bör det vara en lämplig strategi. Men den förutsätter att informationen i samebyarnas RBP uppdateras löpande och att kvalitén i uppgifterna kan säkras och betraktas som ett tillförlitligt underlag. Skogsstyrelsen har varit projektägare för RBP under 15 år och har god kännedom om samebyarnas beteslandsindelning.

I en eventuell försöksverksamhet skulle en prioritering utan strategiskt underlag kunna vara angeläget för vissa intressenter.

I en inledande fas eller under en försöksperiod bedömer Skogsstyrelsen att initieringen av eventuella avtal ändå bör komma från planerade åtgärder i viktiga områden för berörd sameby. Med fördel skulle det kunna röra sig om planer i ett lite längre perspektiv och helst inte mer eller mindre låsta förhållanden i långt gången planering. Efter utvärdering av en försöksperiod skulle verksamheten övergå i en prioritering utifrån ett underlagsmaterial med strategier för ändamålsenlig hänsyn.

Med fördel kan tankegångarna som finns i den befintliga kommunikationsstrategin för renbruksplan användas som underlag i hanteringen av renskogsavtal.

Situationer där renskogsavtal inte bör tillämpas

Här beskrivs några olika situationer där Skogsstyrelsen bedömer att renskogsavtal inte bör tillämpas.

I områden där lagstadgad rätt till renbete saknas. Efter att Svegs tingsrätts dom från 1996 om berörda samebyars rätt till vinterbete på vissa enskilt ägda fastigheter vunnit laga kraft 2004, bygger rätt till vinterbete i Härjedalen på individuella avtal mellan några av samebyarna och ägarna till en viss andel av de privata fastigheterna. Motsvarande förhållande finns i Rätan i södra Jämtland. I Härjedalen löper avtalen på rullande 5-årsperioder och kan sägas upp senast 1 år innan 5-årsperioden löper ut. Några enstaka privata skogsägare har nu sagt upp det avtal som löper ut efter 2015. Med storskogsbruket gäller andra avtal som också kan sägas upp. Ett renskogsavtal tecknas på viss tid och som i praktiken skulle kunna gälla längre än ett gällande vinterbetesavtal.

För åtgärder som innebär hänsyn som skogsbruket ska visa till rennäringen med stöd av reglerna i 31 § eller hänsynsvillkor till rennäringens intressen som Skogsstyrelsen ska besluta om enligt 18b § SvL.

I situationer när 13b § SvL kan vara aktuell att tillämpa. Under särskilda förutsättningar får enligt 13b § SvL avverkning inte ske. Regeln gäller bara i åretruntmarkerna. Skogsstyrelsen har hittills inte heller tillämpat regeln och fattat något beslut om förbud till avverkning. Någon praxis efter prövning i domstol finns därför inte.

Liksom Gränsskogsutredningen anser Skogsstyrelsen att avtalen inte skall användas för att lösa tvister om renskötselrättens omfattning på en viss plats och en viss situation.

Några konkreta exempel på situationer för renskogsavtal:

De uppräknade exemplen har ingått i de material som skickats ut för externa synpunkter både 2014 och 2015 och något ifrågasättande av exemplen har inte förts fram. Däremot har det även i det här sammanhanget förts fram uppfattningar som förordar flexibilitet och en farhåga om rutiner som systematiserar alltför mycket och marginaliserar avtalens betydelse.

Avverkning i viktig hänglavsbarande skog. Åtgärderna skulle till exempel kunna vara att:

Skjuta upp avverkningen på viss tid och resterande vara 2–4.

1. Avverka med någon hyggesfri metod i stället för att föryngringsavverka.
2. Modifierad utglesning med inriktning mot skötsel för långa omloppstider.
3. Lämna avsevärda hänglavsbarande delområden vid föryngringsavverkning.

Att skjuta upp avverkningar är något som man kan komma överens om i samråden, men troligen inte under någon lång tidsperiod. Att teckna avtal om att skjuta upp avverkning under längre tid är visserligen en möjlighet men då sannolikt till en mycket hög kostnad.

En effekt av ett långvarigt sådant avtal är att många områden, särskilt där skogen redan tidigare brukats lågfrekvent, kan utveckla ytterligare naturvärdeskvaliteter och att de efter avtalstiden utgör en nyckelbiotop. I en sådan utveckling sammanfaller rennäringens och naturvårdens intressen.

Avverkning med någon hyggesfri metod som till exempel blädning, plockhuggning eller så kallade fjällskogshuggning i fjällnära skog kan ofta tillgodose samhällets minimikrav på skogsproduktion enligt 10 § SvL. Sådan avverkning är något man frivilligt kan komma överens om i samråden. I vissa fall kan det sannolikt anses vara en uppoffring utöver vad som kan krävas av skogsägaren. Det gör att situationen när uppoffringen är så stor att kompensationskrav behövs är grannlaga att definiera.

Alternativa avverkningsformer skulle i vissa fall kunna vara ett möjligt och lämpligt alternativ för renskogsavtal.

Se även kommentarer under ”Skogsvårdsåtgärder efter föryngringsavverkning” (*sid 20*).

Under vissa omständigheter som till exempel försöksverksamhet, där avverkningen ökar natur- och kulturmiljövärden eller värnar sociala värden ger skogsvårdslagen möjlighet till Skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i 10 § SvL. Däremot ger inte lagen motsvarande möjlighet där motivet är åtgärder som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen.

Skötselmodell för långa omloppstider innebär en fortsatt skötsel inom ramen för trakt-hyggesbruket men där trädvalet i gallringar kan göras till exempel genom att bibehålla eller förstärka höjd- och diameterspridning även i talldominerad skog. Även den här typen av modifierad skötsel skulle man kunna komma överens om frivilligt i samråden. Samtidigt innebär skötsel med sikte på lång omloppstid med nuvarande ekonomiska förutsättningar och kalkylmodeller att skogsägaren sannolikt gör en uppoffring som är större än vad som kan krävas utan att frågan om stimulans kan komma i fråga.

Att lämna relativt stora och ett omfattande antal hänslavsbärande delområden kan man på motsvarande sätt komma överens om i samråden. I övrigt gäller motsvarande problematik om avgränsning som för alternativ avverkningsform. Det skulle i vissa fall kunna vara ett möjligt alternativ för renskogsavtal.

Planerad föryngringsavverkning i områden där tillgången på sammanhängande betesområden i äldre skog är begränsad.

Det finns ett betydande värde för samebyarnas renskötsel i att det finns sammanhängande betesområden under relativt lång tid i landskapsavsnitt som har stor betydelse för renen under viss tid av året.

Även här skulle åtgärderna till exempel kunna vara att skjuta upp avverkning på viss tid eller att avverka med någon hyggesfri metod i stället för att föryngringsavverka.

I den här situationen kan eller bör man prioritera avtalsmöjligheten till markägare som vill avverka skog som är extra angelägen för renskötseln till följd av det samlade resultatet av annans eller andras tidigare omfattande avverkningar i det omgivande området eller landskapsavsnittet.

Resonemang i övrigt som ovan under hänslavsbärande skog.

Skogsbruksåtgärder i områden som ligger i anslutning till flyttled – rastbete – anläggning eller svår passage:

Beroende på de lokala förutsättningarna och behoven skulle det kunna röra sig om åtgärder som att röja och/eller gallra på ett sätt som inte är optimalt för skogsproduktionen men gynnar rennäringens behov. I andra fall kan det vara en försiktig utglesning med hyggesfria metoder i stället för trakthyggen med eller utan fröträd. Särskilt för vissa svåra passager kan anpassning av huggningsformen eller ibland en speciell utläggning eller anpassning av hyggenas storlek och form ha stor betydelse för rennäringen.

Flertalet sådana åtgärder skulle kunna lämpa sig för renskogsavtal.

Skogsvårdsåtgärder efter föryngringsavverkning.

Åtgärder som oftast innebär tydliga meningsskiljaktigheter i samråden gäller markberedning, användning av contortatall och gödsling. I grunden bör frågor om markberedningens utförande och användning av contortatall lösas i samråden.

Bland exempel som kommit upp som eventuell situation för renskogsavtal är till exempel vinterbetesområden som samebyarna utnyttjar för renbete årligen och under lång tid. I vissa fall och på vissa lokaler kan det bli problem för skogsägaren att leva upp till skogsvårdslagens krav på återväxt av ny skog. En idé som lyfts fram är avtal som innehåller åtgärder som att använda mer intensiva och kostsamma återväxtmetoder för att snabbare få upp en förnygring i stället för traditionell självförnygring. En lösning med renskogsavtal för den här situationen uppfyller knappast syftet med att skapa mervärden för rennäringen när det gäller åtgärderna i det aktuella avtalsområdet. Möjligen skulle det kunna bidra till att förbättra relationerna mellan vissa skogsägare och berörd sameby.

Att lyfta över just de här frågorna till renskogsavtal innebär trots allt tydliga problem med att särskilja de resultat som har förutsättning att finna sin lösning i samråden från de som innebär en direkt civil uppgörelse mellan markägare och sameby/renskötare.

Däremot skulle anpassning av återväxtåtgärder som innebär till exempel mindre plantantal per hektar eller röjning av ungskog som tar hänsyn till rennäringens intresse av glesare skogar kunna vara en möjlig situation för renskogsavtal. Motiven skulle vara att åstadkomma bättre framkomlighet eller att renarna kan utnyttja ett viktigt område på ett bättre sätt och/eller att det skapar bättre förutsättning för marklavbete, till exempel inom ett nyckelområde. Det skapar rimligen mervärden för rennäringen men innebär i regel att skogsägaren ger avkall på viss långsiktig skogsproduktion

Om renskogsavtal skulle likställas med naturvårdsavtal (NVA) i 3 § skogsvårdslagen (SvL) skulle de därmed också kunna omfattas av generellt undantag från återväxtkraven i 5–6 §§ liksom för möjliga avverkningsformer och lägsta slutåldrar i 10 § SvL. När det gäller naturvårdsavtal förutses i regel inte att förnygringsavverknings ska ske medan naturvårdande utglesning skall vara en möjlig avverkningsform som fordrar undantag från 10 §. Renskogsavtal skulle kunna vara ett sådant särskilt fall som kan motivera lättnad i krav enligt 6 § SvL på vissa återväxtåtgärder efter avverkning. Det skulle kunna vara en angelägen lösning för rennäringens intressen. Exempel på det skulle vara lättnader i kraven på att utföra markberedning/alternativt hur den får utföras, eller medge lägre krav på plantantal vid plantering. Motiven för alternativa avverkningsformer är likartade som för naturvårdsavtal men omfattar även icke-konventionella röjningar, exempelvis till lägre stamantal än normalt.

Lättnader i återväxtkraven innebär minskade kostnader på kort sikt men samtidigt att skogsägaren sannolikt ger avkall på skogsproduktionen. Alternativa avverkningsmetoder innebär normalt mindre intäkter på kort sikt men samtidigt att kostnaderna för dyrbara återväxtåtgärder försvinner. Även här förväntas den långsiktiga skogsproduktionen bli lägre.

Eftersom det inte finns något återväxtkrav på att använda contortatall bör en situation om att istället använda inhemska trädslag inte vara aktuell för diskussion om renskogsavtal.

Frågan om resurser till renskogsavtal

I nuläget finns av naturliga skäl inga ekonomiska medel avsatta för att teckna avtal. När Skogsstyrelsen fick i uppdrag att göra den här utredningen fanns inte heller någon sådan vägledning.

Resursavsnittet finns med för att redovisa det som uttalats tidigare och utifrån det belysa frågan om totala årliga ersättningar för eventuella renskogsavtal. Jämförelser görs då med motsvarande användning av anslaget till områdesskydd för naturhänsyn.

Gränsskogsutredningen lade däremot fram förslag i betänkandet 2009 som innehöll finansieringsfrågor. Man skriver bland annat så här:

”Den kostnad som förslaget innebär utgörs av den ersättning som ska utgå om avtal träffas. Vårt förslag är en treårig försöksverksamhet med en budget för 2010–2012 på 6 miljoner kronor och ett utökat bemyndigande med 25 miljoner kronor från år 2013 och framåt.”

Kommentarer och räkneexempel

Gränsskogsutredningens förslag innebär att 6 miljoner kr utgör de ersättningar som skulle betalas ut under den treåriga försöksperioden. Någon särskild post för att täcka myndighetens kostnader för arbetet med att arbeta med och teckna avtalen redovisade man inte. Om de 25 miljoner kr som föreslogs från 2013 är årliga belopp eller avser någon tänkt period framgår inte tydligt. Inte heller här framgår om kostnader för Skogsstyrelsens arbete ingår eller inte. Utöver det bedömde man att det fanns motiv att använda en del av avsatta medel till intrångsersättning (biotopskydd) och naturvårdsavtal för att finansiera renskogsavtalen under försöksperioden.

Om renskogsavtal skulle införas som ett instrument för hänsyn till rennäringen kan följande exempel belysa förutsättningarna om regeringen skulle anvisa medel som utgår från nivån i Gränsskogsutredningens förslag. Exemplet bygger på förutsättningen att det handlar om ett årligt belopp i den storleksordning som Gränsskogsutredningen föreslog. Skogsstyrelsen skulle då, efter någon försöksperiod, kunna betala ut cirka 20 miljoner kr årligen som ersättning för renskogsavtalen.

För närvarande går det inte beskriva förslag till principer och ersättningsnivåer för renskogsavtal och dessutom bör det bli stora variationer beroende på vad avtalen innebär för anpassning och ekonomisk uppoffring.

Ersättning för naturvårdsavtal i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län var i genomsnitt drygt 20 000 kr/ha under åren 2012–2013. Ersättningarna baseras på långa avtal och att skogen lämnas orörd. Det motsvarar situationsalternativet för avtal att skjuta upp avverkningen (*sid 19*). Skulle alla medel användas till sådana avtal räcker det till knappa 1 000 ha/år.

Med avtal som medger ett inledande virkesuttag enligt någon alternativ skötsel-modell skulle ersättningsnivån bli avsevärt lägre, till exempel halveras. Om huvuddelen av avtalen skulle ersättas till den nivån så räcker anslaget till cirka 2 000 ha/år.

Med andra situationer och alternativ skulle ersättningsnivån kunna bli både lägre och högre.

Skogsstyrelsen anser att de medel som kan komma att anvisas för detta ändamål bör vara öronmärkta till renskogsavtal, eller att det finns en tydlig anvisning om vilken andel av ett anslag som förväntas fördelas till sådana.

Förteckning över regelverk som kan behöva förändras:

Förteckningen omfattar bland annat regler som kan behöva ändras om renskogsavtal införs som komplement till befintligt regelverk som berör skogsbrukets hänsyn till rennärningen. Dessutom lyfts frågan om förändring av de regler om undantag för tillåtna avverkningsformer i 10 § SvL som Skogsstyrelsen tidigare framfört.

7 kap Jordabalken (1970:994)

3 § Av fastighetsägaren åt annan upplåten rätt att avverka skog på fastigheten eller att tillgodogöra sig andra alster av fastigheten eller dennas naturtillgångar eller att jaga eller fiska på fastigheten är att anse som nyttjanderätt, även om med rättigheten icke är förenad rätt att i övrigt nyttja fastigheten.

Vad fastighetsägaren enligt en skriftlig överenskommelse med staten eller en kommun angående naturvården inom ett visst område (naturvårdsavtal) förbundet sig att tillåta eller tåla skall vid tillämpningen av denna balk och andra författningar i sin helhet anses som en nyttjanderätt. Lag (1998:861).

Andra stycket kan kompletteras och omfatta även begreppet renskogsavtal.

Skogsvårdslagen (1979:429)

3 § Denna lag hindrar inte att produktiv skogsmark tas i anspråk för annat ändamål än virkesproduktion.

Bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ ska inte tillämpas på produktiv skogsmark som i väsentlig utsträckning används för annat ändamål än virkesproduktion. Lag (2008:662).

Skogsstyrelsen kan komplettera allmänna råd till 3 § genom att förutom naturvårdsavtal ange renskogsavtal som exempel på mark som i väsentlig utsträckning används för annat ändamål än virkesproduktion. Vidare ange en motivering om renskogsavtal som syftar till att bevara och/eller förstärka förutsättningarna för renskötseln. Normalt utgår en sådan komplettering från en propositionstext eller annat ställningstagande från riksdag/regering.

6 §

Skogsstyrelsen har formell möjlighet att formulera föreskrifter om undantag från 6 § som kan omfatta relevanta situationer där renskogsavtal skulle kunna vara en.

10 §

Skogsstyrelsen har tidigare föreslagit en förändring av 10 § tredje stycket skogsvårdslagen med en lydelse som med paragrafens nuvarande formulering hade den innebörd som anges nedan. Skogsstyrelsen skulle med den möjligheten kunna formulera föreskrifter som också kunde omfatta renskogsavtal som exempel på sådan hänsyn.

Nuvarande lydelse

För att möjliggöra försöksverksamhet eller för att bevara och utveckla natur- eller kulturmiljövärden får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Förslag till ny lydelse

För att möjliggöra försöksverksamhet, för att bevara och utveckla natur- eller kulturmiljövärden *och för åtgärder som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Skogsstyrelsen redogör på sid 13 för tankar om möjliga regeländringar i skogsvårdslagstiftningen. Resonemanget där utmynnar i uppfattningen att det för närvarande inte är aktuellt att föreslå att även renskogsavtal bör införas som ett exempel på ändamål som anges i allmänna råd till 3 § SvL. Skogsstyrelsen bedömer att virkesproduktion i allt väsentligt bör kunna bedrivas parallellt med rensköttsel, även med en relativt omfattande hänsyn till rennäringen.

Inkomna synpunkter på utskickat arbetsunderlag och förslag

Under genomförandet av uppdraget har som nämnts tidigare underlagstexter skickats ut för synpunkter till berörda intressenter. Dessa kan sammanfattas som följer.

Renskogsavtal verkar ha störst intresse hos företrädare för privatskogsbruket.

LRF Skogsägarna ser mycket positivt på renskogsavtalen som idé och grund för samverkan. Man ser emellertid ett annat huvudsyfte med instrumentet Renskogsavtal än vad Skogsstyrelsen formulerat i underlaget för synpunkter. Medan Skogsstyrelsen anger ”mervärden för rennäringen” (också Gränsskogsutredningens utgångspunkt i sitt betänkande – SOU 2009:30) menar LRF skogsägarna att det bör vara att ”främja positiv samverkan mellan skogsbruk – rennäring genom att stärka relationerna mellan enskilda skogsägare och renägare”.

Vidare är man förhållandevis tydlig med att renskogsavtal i första hand bör träffas mellan staten och de privata markägarna och allmänningarna.

Allmänningarna Västerbotten är i grunden positiva till renskogsavtalen som möjlighet och accepterar i stora stycken de tankar inklusive oklarheter och svårigheter som Skogsstyrelsen tar upp i utsänt underlag.

Skogsindustrierna och Sveaskog, som inledningsvis signalerat ett måttligt intresse för renskogsavtal i sin verksamhet, har nyligen justerat sin inställning och förordar nu en försöksverksamhet. Storskogsbruket ser en möjlig väg i att även staten tar en del av ansvaret när företagen anpassar sitt skogsbruk genom att åta sig en utvecklad hänsyn till rennäringens intressen

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) visar däremot uppenbar skepsis till Renskogsavtal som företeelse, åtminstone i nuvarande beskrivning. Framförallt anför man juridiska förhållanden och riskerna för att avtalen kommer att få inverkan på de civila rättigheterna.

SSR anser att en jämförelse mellan naturvårdsavtal och renskogsavtal inte är relevant eftersom de senare, utöver de avtalande parterna, staten och fastighetsägaren, reglerar intressen som gäller en tredje part som inte är avtalspart.

SSR anser att Skogsstyrelsen genom utgångspunkterna i utskickat underlag utgår från synsättet att äganderätten har en starkare ställning än rennäringens bruksrätt. SSR anser också att de inte ger incitament för markägaren att ta någon extra hänsyn och att markägaren i sin verksamhet är garanterad fullt ekonomiskt utbyte, endera som kompensation vid eventuellt avtal eller som likvid för levererat virke, om markägaren avverkar och lämnar lagstadgad hänsyn.

Istället vill SSR föra upp en diskussion som utgår från den anpassning som rennäringen behöver göra när skogsägaren i sin verksamhet påverkar förutsättningarna för rensköttsel.

Sametinget är försiktigt positiva till en försöksverksamhet med renskogsavtal men förutsätter att försöksverksamheten omfattar en utredning av de juridiska och andra problemställningar som i dagsläget är oklara.

Sammanfattande bedömning av förutsättningar för renskogsavtal i nuläget

Sedan förslagen om någon form av avtalslösning först presenterats har Skogsstyrelsen haft förhoppningar om att renskogsavtal skulle vara ett generellt sett positivt komplement när det gäller utveckling av skogsbrukets hänsyn till rennäringen. När det gäller relationen mellan skogsägare och berörd sameby skulle en modell med renskogsavtal kunna vara ett verktyg som underlättar samverkan och ger ömsesidig förståelse för varandras verksamheter.

LRF Skogsägarna redovisar som nämnts tidigare en stark tilltro till renskogsavtalen med betoning av att det i första hand tillämpas för de enskilda skogsägarna. Även Allmänningarna Västerbotten visar en klart positiv syn på renskogsavtal som företeelse.

Storskogsbruket aviserar också en positiv inställning och förordar att det etableras en försöksverksamhet.

SSR som företräder en viktig intressent som rennärigen förklarar tydligt att man inte kan tillstyrka att Skogsstyrelsen går vidare med förslag om renskogsavtal i nuvarande form. Såsom avtalet är konstruerat anser man att det kan påverka det civilrättsliga förhållandet mellan parterna, något som Skogsstyrelsen i viss mån också beskrivit i underlagsmaterialet.

SSR föreslår istället en analys som utgår från möjligheten till ekonomisk ersättning för de anpassningar som renskötelsen tvingas göra till följd av markägarnas skogsbruksåtgärder och efterlyser därför ett uppdrag om utredning utifrån sådana utgångspunkter. Skogsstyrelsen anser att en sådan utredning och analys inte omfattas av nuvarande regeringsuppdrag.

Skogsstyrelsen bedömer, trots vissa oklarheter och invändningar som lyfts fram i dialogen med företrädare för de båda näringarna, att det finns förutsättningar för renskogsavtal att ge ett visst bidrag till behovet av en förstärkt hänsyn till rennärigen och samebyarnas förutsättningar att verka inom renskötelsesområdet.

Skogsstyrelsen föreslår därför att en försöksverksamhet med renskogsavtal bedrivs under tre år. Syftet med försöksverksamheten är att i praktiska fall pröva hur avtal kan utformas, vilka typer av objekt och situationer som blir aktuella, vilka juridiska och avtalstekniska frågor som kan identifieras samt vilket intresse som finns för att teckna avtal. I försöksverksamheten ska ingå en fortsatt utredning av förutsättningar att utveckla sådana avtal. Under försöksperioden bör staten kunna träffa avtal med markägare när berörd sameby anger att den förstärkta hänsyn som avtalet medför under avtalstiden också skapar sådana mervärden som är angelägna för samebyn.

Försöksverksamheten ska också omfatta en utvärdering av bland annat vunna erfarenheter, bedömda effekter och bedömd nytta av verksamheten liksom en ny bedömning av behov och förutsättningar för att etablera renskogsavtal som en mer varaktig företeelse. Genom försöksverksamheten kan det också bedömas om fortsatt verksamhet kan komma att påverka de civilrättsliga frågorna.

Möjligheten att teckna renskogsavtal ska vara öppen för alla markägarkategorier under försöksperioden.

Uppföljning av hänsyn till rennärningen

Regeringsuppdraget om uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennärningen och samråd mellan skogsbruk och rennärning har genomförts och redovisats i Meddelande 5: 2011. Förslag till metoder för uppföljning och utvärdering av hänsynen till rennärningen presenterades då.

Förslaget till metoder för uppföljning bygger i huvudsak på följande tre delar som kompletterar varandra.

- Objektsvis uppföljning av hänsyn vid avverkning och beståndsanläggning genom att specifika uppgifter om hänsyn till rennärningen samlas in i fält.
- Regelbundet återkommande enkät för att följa upp hur samrådsprocessen fungerar och hur parterna inom skogsbruk och rennärningen upplever samråden.
- Regelbundet återkommande enkät för redovisning av skogsbrukets hänsyn till rennärningen. Här redovisas vilka anpassningar skogsbruket gör till följd av samråden, och även andra åtgärder som vidtas av hänsyn till rennärningen.

Under 2012 – 2014 har de i regeringsuppdraget föreslagna metoderna och uppföljningsvariabler testats i en försöksverksamhet. Det har dessutom varit särskilt viktigt att arbeta vidare med följande aspekter och frågeställningar:

- I större skala prova om de metoder, uppföljningsvariabler och bedömningsgrunder som föreslogs är ändamålsenliga och fungerar som avsett.
- Skapa samsyn inom skogsbruk och rennärning om definitioner, innebörd och bedömningsgrunder för centrala begrepp inom uppföljningen.
- Alla berörda fältinventerare ska delta i utbildningar och kalibreringsövningar för att skapa förutsättningar för så enhetliga bedömningar som möjligt.

Försöksverksamheten har genomförts som ett tillägg till Skogsstyrelsens ordinarie uppföljningar av miljöhänsyn vid avverkning och återväxtuppföljning (tidigare kallad polytax). Den uppföljningen har under samma tidsperiod som försöksverksamheten genomgått ett förändringsarbete inom projektet ”Dialog för god miljöhänsyn”. Förändringsarbetet innebär att polytax fasas ut och avslutas under 2015 och att inventering enligt den nya hänsynsuppföljningen påbörjas under 2015. Hänsynsuppföljningen är sammansatt av flera moduler varav en är ”Skogsbruk-Rennärning.

Resultat av försöksverksamheten

I försöksverksamheten har objekt inventerats före och efter avverkning, samt efter att återväxtåtgärderna är utförda. Objekten som har inventerats före avverkning och direkt efter avverkning hör till de objekt som har lottats ut i ett stickprov för uppföljning av miljöhänsyn. Objekten som har inventerats när återväxtåtgärder är utförda är ett annat utlottat stickprov, dessa objekt är avverkade 7 år tidigare i norra Sverige. Eftersom detta har varit en försöksverksamhet redovisas inte resultaten utan istället erfarenheterna från inventeringen.

Möjlig hänsyn före avverkning

Före avverkning har 225 objekt inventerats. Före avverkning har förutsättningar att lämna hänglavsbarande trädsamlingar i det avverkningsanmälda objektet varit en variabel. Andra variabler som använts är om objektet berör viktiga områden för; samling, flyttning eller rastning samt fast anläggningar.

Mängden hänglav har bedömts i en tregradig skala och är en variabel som bedöms fungera vid uppföljning. Det återstår en hel del arbete med kalibrera bedömningar i samband med hänglavsbedömning. Bedömning av hänsyn till flyttleder, rastbeten och arbetshagar förekommer med så låg frekvens i det inventerade stickprovet att det är svårt att dra några slutsatser angående hänsynen till dessa. Dessutom är det svårt att beskriva och bedöma vad som är god hänsyn i samband med avverkning intill flyttleder, rastbeten och arbetshagar, eftersom det kan variera mycket mellan olika objekt.

Hänsynen efter avverkning

Efter avverkning har 52 objekt inventerats, resten av de som inventerades före avverkning hade ännu inte hunnit avverkats då samma objekt besöks både före och efter avverkning.

Variablerna som inventerats efter avverkning är:

- Lämnade hänglavsbarande trädsamlingar
- Områden för samling, flyttning eller rastning samt fast anläggning
- Lämnad virkesvolym
- Utförda åtgärder jämfördes mot samråd

Flyttleder, rastbete eller arbetshage förekommer sällan, liksom de objekt där en anpassad avverkning gjorts (hyggefri).

Förekomsten av hänglavsbarande trädsamlingar sparade som hänsyn vid avverkning går att följa efter avverkning.

Samråden har varit svåra att följa upp. Dokumentationen är inte alltid gjord eller anpassad för att de ska vara uppföljningsbara för en annan part. Samrådet kan också ha genomförts flera år innan avverkning. Det föreligger ej heller samrådsskyldighet för området nedan året-runt-markerna enligt skogsvårdslagen. Dock genomför storskogsbruket samråd även inom vinterbetesmarkerna i enlighet med FSC. Det är inte alltid dessa samrådsprotokoll kommer till Skogsstyrelsens kännedom.

Hänsynen efter återväxtåtgärderna

Efter återväxtåtgärderna har 600 objekt inventerats. De variabler som inventerats är:

- Lavbetestyp
- Grad av markpåverkan vid markberedning
- Trädslag, andel inhemska trädslag
- Utförda åtgärder jämfördes mot samråd

Lavbetestyp går bra att följa upp liksom markpåverkan och trädslag. Däremot har samråden varit mycket svåra att utvärdera. Dessa objekt är avverkade 7 år innan inventering och kan dessförinnan vara samrådda ytterligare ett antal år tidigare.

Variabler som införs i hänsynsuppföljningen

Den del av uppföljningen i försöksverksamheten vid fältinventering som har fungerat bäst är bedömningen av skonsam markberedning, det vill säga markpåverkan vid markberedning. Variabeln är enkel att förstå och går bra att följa upp. Det finns också metoder att mäta markpåverkan. Variabeln markpåverkan kopplas ihop med en bedömning av marklavens täckningsgrad, vilket också är en variabel som fungerar bra att bedöma.

Metoden att före och efter avverkning följa upp om hänglavs bärande trädsamlingar har sparats fungerar som princip. Just nu innebär denna metod att vi till stor del får lita på subjektiva bedömningar. Därmed återstår det en hel del arbete med metodutveckling och att skapa samsyn innan bedömning av mängden hänglav kan ses som kvalitetssäker. Det behövs också mer kunskap om hänglavars spridning för att bättre kunna utforma god hänsyn vid avverkning.

Dessa två ovan beskrivna uppföljningsvariabler håller på att införas i Skogsstyrelsens nya hänsynsuppföljningssystem och tas i drift under senare delen av 2015.

Kvar att göra efter försöksverksamhetens slut

Under arbetet med regeringsuppdraget framkom det också att den objektvisa uppföljningen inte fångar upp hela bilden av hänsynen som skogsbruket anser sig ta till rennäringsringen och inte heller skogsbrukets samlade påverkan på rennäringsringen. För att fånga upp sådan hänsyn som normalt inte kommer till Skogsstyrelsens kännedom behövs kompletterande metoder.

De kompletterande metoderna är i första hand enkätundersökningar till skogsbruk och rennäringsring, men även möjligheterna att använda fjärranalys som ett komplement har testats. Kunskap om utformning av enkäter och frågor finns, men svårigheten är att få en tillräckligt hög svarsfrekvens när urvalet av respondenter är begränsat. Därför återstår det att hitta lämpliga arbetssätt för arbetet med enkätundersökningar.

Skogsindustrierna och Sveaskog redovisar sedan något år tillbaka vid Centrala samrådsgruppen för skogsbruk -rennärings möten vilken hänsyn man tar till renskötseln i samband med samråden. SSR redovisar en egen undersökning om hur samråden fungerar och hur de upplevs från samebyarnas sida. Dessa frivilliga redovisningar kan vara något att bygga vidare på som gemensamt dialog och samverkansarbete mellan näringarna och myndigheter.

Initiativ för samverkan och kompetensutvecklingsinsatser

Kompetensutvecklingsprojektet

Skogsstyrelsen och Sametingets gemensamma regeringsuppdrag ”Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring” redovisades i mars 2013. Utifrån arbetet med regeringsuppdraget föreslogs utbildningsinsatser som en prioriterad aktivitet som grund för att stödja dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring (Meddelande 1:2013).

Kompetensutvecklingsprojektet startade 2013 och avslutades 2014. Projektet har varit ett samverkansprojekt där de fem FSC®-certifierade skogsbrukarna (Sveaskog, SCA, Holmen, Statens fastighetsverk, Bergvik), Svenska Samernas Riksförbund och Skogsstyrelsen varit delaktiga. Målgruppen var de personer som samråder med varandra från skogsbruket och rennäringen. Projektet har genomförts i tre delar.

- Webb-utbildning. Det är möjligt att själv skapa en inloggning.
<http://www.skogochren.se>
- Trycksak. Länk till skogsstyrelsens hemsida för webbversion.
<http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Skog-och-miljo/Rennaring/Dialog-och-samverkan/>
- Fältutbildning som är varit uppdelad på två tillfällen, en dag på snötäckt mark och två dagar på barmark.

Totalt har 225 st deltagare gått fältutbildningarna och webbutbildningen har genomförts av 156 personer. Projektet bedöms som lyckat med tanke på vad som åstadkommit och det stora intresset för fältdagarna. Fältdagarna har präglats av öppenhet och goda diskussioner med ett gott samarbetsklimat. Både trycksaken och webbutbildningen upplevs ha blivit bättre än vad som förväntades i samband med uppstarten av projektet.

Om projektet också kommer att leda till ett förbättrade samråd är svårt att mäta. Kurserna har utvärderats genom att kursdeltagarna har besvarat frågor i enkätform. Skalan för svarsalternativen är 1–6, där 1 är ”inget alls” och 6 är ”ja mycket”. Ingen svarade att de inte har lärt sig någonting och 49 procent svarade att de lärt sig mycket (betyg 5 och 6) medelvärde för alla svarande är 4,4. Men en ökad kunskap om varandras näring kan man anta att den kunskap kursdeltagarna har vunnit så gynnar förståelse och dialog mellan näringarna.

Två viktiga erfarenheter av kompetensutvecklingsprojektet kan lyftas fram. Det är ett bra arbetssätt för förbättrad dialog och samverkan mellan näringarna att driva gemensamma projekt. En nyckel till det lyckade projektet har varit att det har varit en projektledare för respektive näring, vilket gynnat arbetet och projektresultatet. För en fortsatt förbättrad dialog mellan näringarna, är det viktigt att det finns möjligheter att söka projektmedel som gör det möjligt att arbeta med gemensamma projekt.

Dialog och samverkan mellan rennäringen och privatskogsbruket

Svenska Samernas Riksförbund (SSR), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och skogsägareföreningarna (SÄF) fortsätter sitt samarbete för att hitta olika former och metoder för fördjupad dialog och samverkan. Samarbetet har sin grund i de gemensamma erfarenheterna av tidigare överenskommelser, av det dialogprojekt som drevs gemensamt under 2001–04, och av den förstudie och det pilotprojekt om metodutveckling som genomfördes i Jämtland under 2013–14.

SSR, LRF och SÄF arbetar för närvarande med en gemensam avsiktsförklaring som grund för det fortsatta arbetet. Avsiktsförklaringen vilar fortsatt på principerna om ömsesidig respekt, lokal dialog i vardagen och helhetssyn på relationerna mellan rennäringen och privatskogsbruket. Rennäringen och privatskogsbruket består båda av många enskilda småföretagare i glesbygd med gemensamma intressen i att utveckla och förbättra infrastruktur och annan samhällsservice i norra Sverige. Avsiktsförklaringen syftar därför både till att främja en positiv utveckling för båda näringarna i att nyttja samma markområden, och till att samtidigt främja förutsättningarna för affärsutveckling mellan näringarna eller via andra aktörer. I det fortsatta arbetet ligger att vidareutveckla samverkan utifrån de tidigare erfarenheter och metoder som visat sig framgångsrika och gett positiva effekter. I syfte att växla upp samarbetet för att få större genomslagskraft och effekt i närtid i hela renskötselområdet, innehåller avsiktsförklaringen en intention om att gemensamt utforma och söka finansiering för ett större projekt.

Initiativ för målbilder för hänsyn till rennäringen

Bakgrund

Inom ramen för arbetet inom Centrala samrådsgruppen skogsbruk-rennäring (CSG) har förslag lyfts om att ta fram målbilder för hänsyn inom skogsbruk-rennäring. Flera parter vill ta tillvara de goda erfarenheterna från arbetet med dialogen om miljöhänsyn och det finns ett intresse att genomföra ett motsvarande arbete inom skogsbruk-rennäring.

Syftet med målbilderna är att de ska leda till en ökad samsyn kring vilken hänsyn som bör tas till rennäringen vid skogsbruksåtgärder. Till varje målbild bör det finnas definitioner av begrepp samt beskrivning av bakgrund och motiv för valet av målbild. Målbilderna bör vara så konkreta att de är användbara som vägledning och beskrivning av inriktningen i praktiskt skogsbruk. De bör även kunna utgöra grund för utbildning, rådgivning och uppföljning av hänsyn.

Avsikten är tillsätta en partsgemensam arbetsgrupp och att påbörja arbetet under hösten 2015. Första förslag till målbilder redovisas våren 2016. Därefter kan fortsatt arbete ske utifrån de behov aktörer och intressenterna ser då. Avrapportering sker till CSG som också utgör referensgrupp för arbetet.

Underlag kan inhämtas från olika former av kunskapsunderlag, informationsmaterial (exempelvis broschyren Skog och Ren), andra samverkansprocesser och forskningsresultat.

Förankring inom respektive näring/sector sker av berörda organisationer. Här kan gemensamma samverkansprojekt utgöra bra mötesplatser för att diskutera och utbyta erfarenheter inom och mellan näringarna. Berörda organisationer och företag får slutligt avgöra om de vill ställa sig bakom målbilderna. Dessa ansvarar även för implementeringen av målbilderna inom respektive organisation och företag.

Exempel på tänkbara områden för målbilder

Målbilder skulle kunna tas fram för exempelvis:

- hänsyn till marklavförekomst vid markberedning
- hänsyn vid trädslagsval på lavmarker
- hänsyn till hänslavbärande trädsamlingar
- skogs-/vegetationstyper som bör undantas från kvävegödsling
- skötsel/röjning av ungskog på lavmarker
- hänsyn vid arbetshagar och områden som är viktiga för flyttning och samling med mera av renar

Det finns en god grund för målbilder exempelvis i det arbete som gjorts för anpassning av markberedning på lavmarker, se exempel nedan. Underlag finns även från skogs-

brukets åtaganden när det gäller anpassning av kvävegödsling och val av marker för plantering av contorta. Även för dessa områden kan det behövas fortsatt förankring och justering av åtagandena för att det ska råda samsyn om dem.

Exempel på preliminär målbild för markberedning

Utifrån tidigare arbete ges här ett exempel på en preliminär målbild för anpassning av markberedning på marker som utgör viktigt renbete.

Syfte

Målbildens syfte är att beskriva en god hänsyn vid markberedning och att definiera begreppet skonsam markberedning.

Definition

Skonsam markberedning utförs på mark med marklavsbete. Inriktningen är att skonsam markberedning ska utföras på ett sådant sätt att skogens återväxt tryggas samtidigt som markpåverkan blir så liten som möjligt.

Med markpåverkan menas blottlagd mineraljord + övertäckt yta. Markpåverkan beskrivs som andel påverkad yta av ursprunglig yta, och redovisas som procentandel påverkad mark.

Mark där skonsam markberedning bör utföras är lavmark och lavrik mark enligt Skogshögskolans boniteringssystem, samt lavristyp enligt Renbruksplanernas inventeringssystem. Vid samråd mellan skogsbruket och samebyarna kan man också komma överens om att ett visst område ska markberedas skonsamt.

Preliminär målbild för skonsam markberedning

Markberedning utförs skonsamt så att markpåverkan blir

- max 20 procent vid lavtäckningsgrad över 25 procent (lavtyp resp lavrik typ)
- max 40 procent vid lavtäckningsgrad mellan 10 och 25 procent (lavristyp)

Kännetecken för områden som bör markberedas skonsamt

Information om betesområden där markberedningen bör utföras skonsamt kan samebyn förmedla via renbruksplanernas beteslandsindelning.

Om skogsbrukaren inte har sådan information inför avverkning och planering av återbeskogningen kan sådan mark identifieras i fält med stöd av Skogshögskolans boniteringssystem. Lavrik typ har en täckningsgrad i bottenskiktet av marklav på 25–50 procent och lavtyp >50 procent. Även marker med lavtäckningsgrad i bottenskiktet om 10–25 procent är viktigt renbete. Denna typ kallas i renbetessammanhang lavristyp.

Det är inte enbart lavarnas täckningsgrad som är avgörande för om ett område är bra renbete eller inte. Lavarnas täckningsgrad används i dessa sammanhang som ett stöd för skogsbrukets planering. Det är samebyarna med stöd av traditionell kunskap som kan avgöra och beskriva olika områdets värde som renbete.

Renbruksplaner

I dagsläget finns två olika databaser som beskriver rennäring. Skogsstyrelsen är verksamhetsansvarig för den ena. Den innehåller Renbruksplaner (RBP) med RenGIS som upprättas, ajourförs och förvaltas av respektive sameby. Den andra har Sametinget som huvudman och innehåller rennäringens markanvändningsredovisning kallat iRenmark. Den upprätthålls av Sametinget genom aktiv uppsökande verksamhet i samebyarna.

Förenklat kan man säga att RBP visar hur viktig marken är medan iRenmark visar vad marken används till. Detta gör att iRenmark ofta används vid översiktlig samhällsplanering i inledande skeenden, medan RBP ofta används vid samråd eller i ett fördjupat planeringsskede.

Under 15 år har upprättandet av renbruksplaner ägt rum. Först i en liten omfattning på försöksstadiet med två samebyar för att i nuläget omfatta 50 samebyar med cirka 350 renskötande samer och 250 datorer involverade. De renskötande samerna har bidragit med kunskapsunderlag, möjliga arbetssätt och framtida lösningar utifrån sitt perspektiv. Det har lett till ett koncept som nu fått genomslag på flera sätt, inte minst som underlag för kommunikation, samråd, och beslutsfattande. En central del i arbetet med renbruksplanerna var att utveckla ett geografiskt informationssystem som alla samebyar fått tillgång till, RenGIS, som blivit något av en motor i arbetet.

RenGIS hanterar bland annat beteslandsindelning, fältinventeringsdata, GPS på ren och omvärldsfaktorer. Målet är att informationen i RenGIS ska ha samma struktur och standard i alla samebyar. Detta kräver både utbildningsinsatser och vissa tekniska förbättringar. Fortlöpande ajourhållning är också avgörande för planernas användning. Ett viktigt moment är att finna former för leveranser till markanvändande aktörer av renbruksplanernas innehåll och hur materialet kan integreras i exempelvis Skogsstyrelsens och Sametingets rutiner och arbete.

Skogsbruket har för sin planering behov av tillgång till data från databaserna iRenmark och samebyarnas beteslandsindelning från RBP, där olika värdekärnor av betesmarken beskrivs.

Samebyarna använder renbruksplanerna vid operativ renskötsel och vid kontakter med andra aktörer. RBP ger tillsammans med RenGIS möjlighet att få en överblick av de kumulativa effekterna av olika markanvändares verksamhet inom samebyarna.

En förstudie avseende framtida utveckling och förvaltning av renbruksplaner har genomförts av Skogsstyrelsen i samverkan med Sametinget. Studien resulterade i ett förslag till uppbyggandet av renbruksplaner och systemstödet för detta som en sammanhängande helhet – ett RBP-koncept. Nu pågår slutfasen av detta arbete där målet är driftsättning under 2016.

Både skogsbruk och rennäring uttrycker en önskan att effektivisera samråden. Rennäringens företrädare uttrycker att samtalsklimatet vid samråd är gott men att utfallet

av samråden inte är tillfredsställande. Ett led i att förbättra samråden är den framtagna rapporten "Kommunikationsstrategi för Renbruksplan" 2012:1. Denna kommunikationsstrategi har tillkommit efter önskemål från samebyarna som upprättar renbruksplaner. Strategin ska ses som ett strukturerat förslag för samebyarna att användas vid kommunikation med andra aktörer som påverkar rennäringen. Kommunikationsstrategin ger förslag på hur samebysmedlemmar bör arbeta inför, under och efter olika samrådsprocesser för att få ökad förståelse för sin näring. Dessutom anges riktlinjer hur utfallet av samråd kan dokumenteras.

Slutsatser om behov av fortsatt arbete inom skogsbruk-rennäring

Det finns ett fortsatt behov av att utveckla arbetet inom skogsbruket-rennäring inom främst följande områden.

Dialog och samverkan

Det finns ett fortsatt behov av att utveckla samverkan och öka ömsesidigt hänsynstagande mellan skogsbruk och rennäring. Viktiga grundläggande delar för att nå det är att stärka respekt och kunskap inom skogsbruk och rennäring för varandras näringar. Flera olika typer av insatser och åtgärder behövs och kan verka i den riktningen, vilket utvecklas längre ned.

Centrala samrådsgruppen skogsbruk rennäring har funnits i många år och är ett forum där näringarna och myndigheter möts och diskuterar hur samråden fungerar och hur de kan utvecklas. Forumet har en rådgivande funktion. Inom ramen för gruppens arbete kan fortsatta insatser för utvecklat samarbete lyftas fram.

Geografiska data

Skogsstyrelsen har uppdraget att leda arbetet med renbruksplaner i samverkan med Sametinget. De båda myndigheterna har tidigare i rapport ”Renbruksplankonceptet” 2014:6 föreslagit att Sametinget tar över ansvaret, eftersom myndigheten har ett naturligt långsiktigt intresse och engagemang för rennäringen i samhällsplanering. Samverkan måste dock fortsatt äga rum mellan de båda myndigheterna. Skogsstyrelsen måste även fortsättningsvis ha en aktiv roll i arbetet med RBP tillsammans med konsulter precis som i dagsläget. Detta bedöms ge en kontinuitet och stabilitet för verksamheten för att ajourhålla och utveckla RBP i alla samebyar.

Skogsstyrelsen anser att det fortsatt är viktigt att utveckla och ajourhålla renbruksplanerna så att de kan vara ett underlag för samverkan och samråd mellan de båda näringarna. Det är också viktigt att beteslandsindelningen tillgängliggörs för aktörerna inom skogsbruket, och att kompetensen utvecklas för användningen av dem.

Målbilder och uppföljning

Gemensamma målbilder för den hänsyn som bör tas till rennäringen vid skogsbruksåtgärder bör utvecklas. Målbilderna bör vara så konkreta att de är användbara som vägledning och beskrivning av inriktningen i praktiskt skogsbruk. De bör även kunna utgöra grund för utbildning, rådgivning och uppföljning av hänsyn.

Skogsstyrelsen håller på att utveckla uppföljningen av hänsynen till rennäringen och de resultat som kommer fram vid sådan uppföljning kan användas för att bedöma i vilken mån målbilderna uppnås. Insatser för att utveckla hänsynen kan sedan genomföras som en fortlöpande lärandeprocess.

Utveckla samrådsprocessen

Samråd sker idag både utifrån 20 § SvL och på frivillig grund i linje med FSC-certifieringen. Både skogsbruk och rennäring uttrycker en önskan att effektivisera samråden. Det finns också ett gemensamt intresse av uppföljning och utvärdering av hur samråden upplevs och hur de fungerar. Rennäringens företrädare uttrycker att samtalsklimatet vid samråd är gott men att utfallet av samråden inte är tillfredsställande. Ett led i att förbättra samråden är den framtagna rapporten ”Kommunikationsstrategi för Renbruksplan” 2012:1.

Det behövs ett fortsatt arbete för att utveckla samråden. Utbildningsinsatser för samebyarna har påbörjats för att följa upp och förbättra föreliggande kommunikationsstrategi. Inom skogsbruket pågår motsvarande arbete vilket kan skapa förutsättningar för att effektivisera samråden.

Renskogsavtal

Renskogsavtal kan vara en metod för att förbättra klimatet mellan skogsbruk och rennäring. Genom avtalet kan skogsägare förmås ta en större hänsyn än vad som görs idag. Skogsstyrelsen föreslår att en försöksverksamhet med renskogsavtal bedrivs under en treårs period. I försöksverksamheten ska ingå en fortsatt utredning av förutsättningar att utveckla sådana. Under försöksperioden bör staten kunna träffa avtal med markägare när berörd sameby anger att den förstärkta hänsyn som avtalet medför under avtalstiden också skapar sådana mervärden som är angelägna för samebyn. Försöksverksamheten ska också omfatta en utvärdering av bland annat vunna erfarenheter och bedömda effekter av verksamheten liksom en ny bedömning av behov och förutsättningar för att etablera renskogsavtal som en mer varaktig företeelse.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling är viktigt för att stärka respekt och kunskap inom skogsbruk och rennäring för varandras näringar.

Det finns flera områden där det behövs fortsatta insatser. Som nämnts ovan gäller det bland annat för att utveckla samråden och för att kunna nyttja renbruksplaner som underlag. Utvecklade målbilder för god hänsyn bedöms också medföra ytterligare behov av kompetensutveckling.

Litteratur/källförteckning

- Anon., 2011. Uppföljning av hänsyn till rennäringen, Meddelande 5, 2011, Skogsstyrelsen.
- Anon., 2011. Upprättade renbruksplaner 2005-2010, Rapport 6, 2011, Skogsstyrelsen.
- Anon., 2012. Kommunikationsstrategi för Renbruksplan, Rapport 1, 2012. Skogsstyrelsen.
- Anon., 2012. Kommunikationsstrategi för Renbruksplan - Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd? Rapport 8, 2012 Skogsstyrelsen.
- Anon., 2012. Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring, Rapport 2, 2012, Skogsstyrelsen.
- Anon., 2013. Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring, Meddelande 1, 2013, Skogsstyrelsen.
- Anon., 2014. Skogsvårdslagstiftningen, Skogsstyrelsens förlag.
- Anon., 2014. Renbruksplan – från tanke till verklighet, Rapport 2, 2014. Skogsstyrelsen.
- Anon., 2014. Användning och betydelsen av RenGIS i samrådsprocessen med andra markanvändare, Rapport 3, 2014. Skogsstyrelsen
- Anon., 2014. Renbruksplankonceptet-ett redskap för samhällsplanering. Rapport 6, 2014. Skogsstyrelsen.
- Anon., Prop. 1990/91:3. Om skogsbruket i fjällnära skogar. Norstedts Tryckeri
- Anon., Prop. 2009/10:201. Gränser i skog.
- Anon., Prop. 2013/14:141. En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Anon, Slutredovisning Kometprogrammet 2010-2014. ISBN 978-91-620-6621-5. 2014, Naturvårdsverket.
- Anon., SOU 2001:101. Rennäringspolitiska kommitténs (Jo 1998:03) betänkande
- Anon., SOU 2009:30. Gränsskogsutredningens (Jo 2008:04) betänkande
- Boström, M. Carlsson, L. 2014. Skog och Ren. Projektet Kompetensutveckling Skogsbruk och Rennäring. Tryckeribolaget AB.
- Rennäringslagen (1971:437)

Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

- 1988:1 Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
- 1991:1 Tätortsnära skogsbruk
- 1992:3 Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
- 1993:7 Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
- 1994:5 Historiska kartor – underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
- 1995:1 Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
- 1995:2 SUMPSKOG – ekologi och skötsel
- 1996:1 Women in Forestry – What is their situation?
- 1996:2 Skogens kvinnor – Hur är läget?
- 1997:2 Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
- 1997:5 Miljeu96 Rådgivning. Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
- 1997:6 Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
- 1997:7 Målgruppsanalys
- 1997:8 Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
- 1997:9 GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
- 1998:1 Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
- 1998:3 Dalaskog – Pilotprojekt i landskapsanalys
- 1998:4 Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
- 1998:5 Baskatjoner och aciditet i svensk skogsmark – tillstånd och förändringar
- 1998:6 Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English: Monitoring of biodiversity in managed forests.
- 1998:7 Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
- 1999:1 Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
- 1999:2 Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
- 2000:1 Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten – Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
- 2000:4 Skogsbruket i den lokala ekonomin
- 2000:5 Aska från biobränsle
- 2000:6 Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsverige 1999
- 2001:1 Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
- 2001:2 Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
- 2001:3 The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) – in the Swedish context
- 2001:4 Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
- 2001:5 Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
- 2001:6 Biobränslen i Söderhamn
- 2001:7 Entreprenörer i skogsbruket 1993–1998
- 2001:8A Skogspolitisk historia
- 2001:8B Skogspolitiken idag – en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
- 2001:8C Gröna planer
- 2001:8D Föryngring av skog
- 2001:8E Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
- 2001:8G Framtidens skog
- 2001:8H De skogliga aktörerna och skogspolitiken
- 2001:8I Skogsbilvägar
- 2001:8J Skogen sociala värden
- 2001:8K Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
- 2001:8L Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
- 2001:8M Skogsbruk och rennäring
- 2001:8O Skador på skog
- 2001:9 Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
- 2001:11A Strategier för åtgärder mot markförsurning
- 2001:11B Markförsurningsprocesser
- 2001:11C Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11D Urvalskriterier för bedömning av markförsurning

2001:11E	Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
2001:11F	Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
2001:11G	Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
2002:1	Ekskador i Europa
2002:2	Gröna Huset, slutrapport
2002:3	Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
2002:4	Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
2002:5	Miljöriktig vedeldning – Ett informationsprojekt i Söderhamn
2002:6	White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
2002:7	ÄBIN Satellit
2002:8	Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
2002:9	Inventering av frötäktssbestånd av stjäkke, bergesk och rödek under 2001 – Ekdöd, skötsel och naturvård
2002:10	A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
2002:11	Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
2002:12	Skog & Miljö – Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
2003:1	Övervakning av biologisk mångfald i skogen – En jämförelse av två metoder
2003:2	Fågelfaunan i olika skogsmiljöer – en studie på beståndsnivå
2003:3	Effektivare samråd mellan rennärning och skogsbruk – förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
2003:4	Projekt Nissadalen – En integrerad strategi för kalkning och askspridning i hela avrinningsområden
2003:5	Projekt Renbruksplan 2000–2002 Slutrapport, – ett planeringsverktyg för samebyarna
2003:6	Att mäta skogens biologiska mångfald – möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
2003:7	Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
2003:8	Kalkgranskogar i Sverige och Norge – förslag till växtsociologisk klassificering
2003:9	Skogsägare på distans – Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
2003:10	The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
2004:1	Effektuppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990–2002
2004:2	Skogliga konsekvensanalyser 2003 – SKA 03
2004:3	Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996–2001
2004:4	Naturlig förnyring av tall
2004:5	How Sweden meets the IPF requirements on nfp
2004:6	Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
2004:7	Vedlevande arters krav på substrat – sammanställning och analys av 3 600 arter
2004:8	EU-utvidningen och skogsindustrin – En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
2004:10	Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980–2002
2004:11	Naturskydd och skogligt genbevarande
2004:12	När vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? – Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
2005:1	Access to the forests for disabled people
2005:2	Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
2005:3	Besöksstudier i naturområden – en handbok
2005:4	Visitor studies in nature areas – a manual
2005:5	Skogshistoria år från år 1177–2005
2005:6	Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
2005:7	Planering för rekreation – Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
2005:8a-8c	Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 – June 3
2005:9	Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
2005:10	Frivilliga avsättningar – en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
2005:11	Skogliga sektorsmål – förutsättningar och bakgrundsmaterial
2005:12	Målbilder för det skogliga sektorsmålet – hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
2005:13	Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
2005:14	Tio skogsägares erfarenheter av stormen
2005:15	Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
2005:16	Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar – en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
2005:17	Forskningsseminarium skogsbruk – rennärning 11–12 augusti 2004

2005:18	Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
2005:19	Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
2006:1	Kalkning och askspridning på skogsmark – redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöksverksamhet 1989–2003
2006:2	Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
2006:3	Myllrande Våtmarker – Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
2006:4	Granbarkborren – en scenarioanalys för 2006–2009
2006:5	Överensstämmelse anmält och verkligt GROT-uttag?
2006:6	Klimathotet och skogens biologiska mångfald
2006:7	Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden – begreppet Model Forest som ett exempel
2006:8	Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
2006:9	Stormskadad skog – föryngring, skador och skötsel
2006:10	Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys
2006:11	Miljökonsekvenser för biologisk mångfald – Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
2006:12	Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun
2006:13	Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun – Resultat av en enkätundersökning
2006:14	Riskhantering i skogsbruket
2006:15	Granbarkborrens utnyttjande av vindfällan under första sommaren efter stormen Gudrun – (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)
2006:16	Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang
2006:17	Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
2006:18	Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
2006:19	Kantzonen ekologiska roll i skogliga vattendrag – en litteraturöversikt
2006:20	Ägoslag i skogen – Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
2006:21	Regional produktionsanalys – Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
2006:22	Regional skoglig Produktionsanalys – Konsekvenser av olika skötselregimer
2006:23	Biomassafflöden i svensk skogsnäring 2004
2006:24	Trädbränslestatistik i Sverige – en förstudie
2006:25	Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obsytor
2006:26	Regional produktionsanalys – Uppskattning av tillgängligt trädbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
2006:27	Referenshägn som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
2007:1	Utvärdering av ÄBIN
2007:2	Trädslagens betydelse för markens syra-basstatus – resultat från Ståndortskarteringen
2007:3	Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
2007:4	Virkesbalanser för år 2004
2007:5	Life Forests for water – summary from the final seminar in Lycksele 22–24 August 2006
2007:6	Renskadorna i plant- och ungskog – en litteraturöversikt och analys av en taxeringsmetod
2007:7	Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten – exempel från Emån och Öreälven
2007:8	Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
2007:9	Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
2007:10	Utgör kvävegödning av skog en risk för Östersjön? Slutsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
2008:1	Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape – the Model Forest concept as an example
2008:2	Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
2008:3	Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
2008:4	The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
2008:5	Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
2008:6	Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
2008:7	Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:8	Frötäkt och frötäktsområden av gran och tall i Sverige
2008:9	Vägledning vid skogsmarkskalkning
2008:10	Områden som skogsmarkskalkats inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005–2007
2008:11	Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
2008:12	Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
2008:13	Åtgärder för ett hållbart brukande av skogsmarken – resultat från studier finansierade inom Movib
2008:14	Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
2008:15	Skogsmarkskalkning
2008:16	Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling

2008:18	Effekter av skogsbruk på rennärningen – en litteraturstudie
2008:19	Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog – En litteratursammanställning
2008:20	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar – slutrapport för delprojekt Ädellöv
2008:21	Skoglig kontinuitet och historiska kartor – en metodstudie för bokskog
2008:22	Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk – Slutrapport för delprojekt Skötsel – hyggesfritt skogsbruk
2008:23	Naturkultur – Utvecklingen i försöksserien de 10 första åren
2008:24	Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blädning i skiktad granskog – analyser på bestånds nivå baserade på simulering
2008:25	Skogliga konsekvensanalyser 2008 – SKA–VB 08
2009:1	Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag – arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanälven
2009:2	Skog & Historia i Uppland – Gröna Jobb 2004–2008
2009:3	Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hänglavar
2009:4	Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
2009:5	Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
2009:6	Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsintrång i skogsmark
2009:7	Avverkning av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden – en GIS-analys och inventeringsdata från Polytax
2009:8	Produktionsanalys i Gävleborgs län
2009:9	Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
2010:1	Föryngra – Vårda – Skydda – Underlag för Skogsstyrelsens strategi för hållbar skogsproduktion
2010:2	Effektiv rådgivning – Slutrapport
2010:3	Markägarenkäten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005–2008
2010:4	Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald – en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer
2010:5	Översyn av Skogsstyrelsens virkesmätningföreskrifter – Analys och förslag
2010:6	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999–2008
2010:7	Behöver omvandlingstalen mellan m ³ f ub och m ³ sk revideras? – En förstudie
2010:8	Åtgärdsprogram för bevarande av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer 2005–2009 – Slutrapport
2010:9	Störningskänslighet hos lavar i barrskogar
2011:1	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999–2009
2011:3	Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid föryngringsavverkning: Rapport efter en analys och rådgivande prioritering av åtgärder
2011:4	Fastighetsavtal – vidareutveckling av modell till flygfärdig produkt, Slutrapport
2011:5	Nedre Ångermanälven och Faxälven – förslag till miljöförbättrande åtgärder
2011:6	Upprättade renbruksplaner – 2005–2010
2011:7	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk – Slutrapport för delprojekt naturvärden
2011:8	Utredningsrapport – Långsiktig plan för Skogsstyrelsens inventeringar och uppföljningar
2012:1	Kommunikationsstrategi för Renbruksplan
2012:2	Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennärning
2012:3	Hänsyn till kulturmiljöer – resultat från P3 2008–2011
2012:4	Kalibrering för samsyn över myndighetsgränserna avseende olika former av dikningsåtgärder i skogsmark
2012:5	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2012:6	Långsiktiga effekter på vattenkemi, öringbestånd och bottenfauna efter ask- och kalkbehandling i hela avrinningsområden i brukad skogsmark – utvärdering 13 år efter åtgärder mot försurning
2012:7	Nationella skogliga produktionsmål – Uppföljning av 2005 års sektorsmål
2012:8	Kommunikationsstrategi för Renbruksplan – Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd?
2012:9	Ökade risker för skador på skog och åtgärder för att minska riskerna
2012:10	Hänsynsuppföljning – grunder
2012:11	Virkesproduktion och inväxning i skiktad skog efter höggallring
2012:12	Tillståndet för skogsgenetiska resurser i Sverige. Rapport till FAO
2013:1	Återväxtstöd efter stormen Gudrun
2013:2	Förändringar i återväxtkvalitet, val av föryngringsmetoder och trädslagsanvändning mellan 1999 och 2012
2013:3	Hänsyn till forn- och kulturlämningar – Resultat från Kulturpolytaxen 2012
2013:4	Hänsynsuppföljning – underlag inför detaljerad kravspecifikation, En dellerans från Dialog om miljöhänsyn
2013:5	Målbilder för god miljöhänsyn – En dellerans från Dialog om miljöhänsyn

2014:1	Effekter av kvävegödsling på skogsmark – Kunskapssammanställning utförd av SLU på begäran av Skogsstyrelsen
2014:2	Renbruksplan – från tanke till verklighet
2014:3	Användning och betydelsen av RenGIS i samrådsprocessen med andra markanvändare
2014:4	Hänsynen till forn- och kulturlämningar – Resultat från Hänsynsuppföljning Kulturmiljöer 2013
2014:5	Förstudie – systemtillsyn och systemdialog
2014:6	Renbruksplankoncept – ett redskap för samhällsplanering
2014:7	Förstudie – Artskydd i skogen – Slutrapport
2015:1	Miljöövervakning på Obsytorna 1984–2013 – Beskrivning, resultat, utvärdering och framtid
2015:2	Skogsmarksgödsling med kväve – Kunskapssammanställning inför Skogsstyrelsens översyn av föreskrifter och allmänna råd om kvävegödsling
2015:3	Vegetativt förökad skogsodlingsmaterial
2015:4	Global framtida efterfrågan på och möjligt utbud av virkesråvara
2015:5	Satellitbildskartering av lämnad miljöhänsyn i skogsbruket – en landskapsansats
2015:6	Lägsta ålder för föryngringsavverkning (LÅF) – en analys av följder av att sänka åldrarna i norra Sverige till samma nivå som i södra Sverige
2015:7	Hänsynen till forn- och kulturlämningar – Resultat från Hänsynsuppföljning Kulturmiljöer 2014
2015:8	Uppföljning av skogliga åtgärder längs vattendrag för att gynna lövträd och lövträdetablering.
2015:9	Ångermanälvsprojektet – förslag till miljöförbättrande åtgärder i mellersta Ångermanälven och nedre Fjällsjöälven

Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

1991:2	Vägplan -90
1991:5	Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
1995:2	Gallringsundersökning 92
1995:3	Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
1996:1	Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
1997:1	Naturskydd och naturhänsyn i skogen
1997:2	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
1998:1	Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
1998:2	Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
1998:3	Föryngringsavverkning och skogsbilvägar
1998:4	Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning – Delresultat från Polytax
1998:5	Beståndsanläggning
1998:6	Naturskydd och miljöarbete
1998:7	Röjningsundersökning 1997
1998:8	Gallringsundersökning 1997
1998:9	Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
1998:10	Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
1998:11	SMILE – Uppföljning av sumpskogsskötsel
1998:12	Sköter vi ädellövskogen? – Ett projekt inom SMILE
1998:13	Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
1998:14	Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
1998:15	Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
1998:16	De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
1998:17	Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
1998:19	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
1999:1	Nyckelbiotopsinventeringen 1993–1998. Slutrapport
1999:3	Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990–1998
2001:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
2001:2	Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
2001:3	Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
2001:4	Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
2001:5	Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
2001:6	Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk – rennärning
2002:1	Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitiken effekter – SUS 2001
2002:2	Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning
2002:4	Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
2002:6	Skogsmarksgödsling – effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljö
2003:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002

2003:2	Konsekvenser av ett förbud mot permetrinbehandling av skogsplantor
2004:1	Kontinuitetsskogar – en förstudie
2004:2	Landskapsekologiska kärnområden – LEKO, Redovisning av ett projekt 1999–2003
2004:3	Skogens sociala värden
2004:4	Inventering av nyckelbiotoper – Resultat 2003
2006:1	Stormen 2005 – en skoglig analys
2007:1	Övervakning av insektsangrepp – Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
2007:2	Kvävegödsling av skogsmark
2007:3	Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper – Resultat till och med 2006
2007:4	Fördjupad utvärdering av Levande skogar
2007:5	Hållbart nyttjande av skog
2008:1	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:2	Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
2008:3	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2008:4	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
2009:1	Dikesrensningens regelverk
2009:2	Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
2009:3	Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
2009:4	Stubbskörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
2009:5	Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
2009:6	En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
2009:7	Regler om användning av främmande trädslag
2010:1	Vattenförvaltningen i skogen
2010:2	Nationell tillämpning av FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade
2011:1	Tillsyn enl 9 kap miljöbalken av verksamhet på mark som omfattas av skogsvårdslagen
2011:2	Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder
2011:3	Skogliga inventeringsmetoder i en kunskapsbaserad älgförvaltning
2011:4	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning samt om revidering av virkesmätningstagningen
2011:5	Uppföljning av hänsyn till rennärigen
2011:6	Översyn av föreskrifter och allmänna råd för 30 paragrafen SvL – Del 1
2011:7	Hjortdjurens inverkan på tillväxt av produktionsträd och rekrytering av betesbegärliga trädslag – problembeskrivning, orsaker och förslag till åtgärder
2012:1	Förslag på regelförenklingar i skogsvårdslagstiftningen
2012:2	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning
2012:3	Beredskap vid skador på skog
2013:1	Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennärigen
2013:2	Uppdrag om förslag till ny lagstiftning om virkesmätning
2013:3	Adaptiv skogsskötsel
2013:4	Ask och askskottsjukan i Sverige
2013:5	Förstudie om ett nationellt skogsprogram för Sverige – Förslag och ställningstaganden
2013:6	Förstudie om ett nationellt skogsprogram för Sverige – omvärldsanalys
2013:7	Ökad jämställdhet bland skogsägare
2013:8	Naturvårdsavtal för områden med sociala värden
2013:9	Skogens sociala värden – en kunskapssammanställning
2014:1	Översyn av föreskrifter och allmänna råd till 30 § SvL – Del 2
2014:2	Skogslandskapets vatten – en lägesbeskrivning av arbetet med styrmedel och åtgärder
2015:1	Förenkling i skogsvårdslagstiftningen – Redovisning av regeringsuppdrag
2015:2	Redovisning av arbete med skogens sociala värde
2015:3	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2013–SKA 15

Beställning av Rapporter och Meddelanden

Skogsstyrelsen,
Böcker och Broschyrer
551 83 JÖNKÖPING
Telefon: 036 – 35 93 40
växel 036 – 35 93 00
fax 036 – 19 06 22
e-post: bocker@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se/bocker

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar med mera av officiell karaktär.

Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.

I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar med mera för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.

Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker med mera inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Skogsstyrelsens regeringsuppdrag om att analysera behovet och förutsättningarna för så kallade renskogsavtal rapporteras i detta Meddelande.

Renskogsavtal kan vara ett sätt att lösa situationer där behovet av anpassning av skogliga åtgärder är mer kostnadskrävande än den hänsyn samhället kan förvänta sig att en skogsägare ska bära. Det är viktigt att se avtalen som ett kompletterande instrument. Avtalen kan tillsammans med andra insatser såsom samråd, kunskapsuppbyggnad, gemensamma målbilder för hänsyn, utvecklad geografisk information samt olika former av dialog och samverkan kan stimulera positiva relationer och en god samexistens.

Skogsstyrelsen bedömer, trots de invändningar som lyfts fram i dialogen, att det finns förutsättningar för att gå vidare med renskogsavtal på försök under en treårsperiod.